

Etablering av agenda i møter

En samtaleanalyse av deltakernes innflytelse på etablering av agenda i et møte

Anne Marie Landmark Dalby

Masteroppgave i nordisk, særlig norsk, litteratur og språk

Lektor- og adjunktprogrammet

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2009

Sammendrag

Tema for denne oppgaven er kommunikasjon i et møte i en stor norsk bedrift. Møter har en viktig funksjon på de fleste arbeidsplasser; det er der kollegaer, samarbeidspartnere eller klienter møtes for å løse bestemte arbeidsoppgaver. Studien fokuserer på hvordan møtedeltakere i åpningsfasen av et bestemt møte forhandler seg fram til en felles agenda, altså hva som skal være møtets oppgave og mål. Dette er interessant å undersøke, fordi agenda er et viktig styringsredskap i mange møter, og er samtidig en av de viktigste måtene å øve innflytelse på i møter. På bakgrunn av dette vil jeg undersøke hvordan agenda etableres interaksjonelt i åpningsfasen av et møte. I det aktuelle møtet vil spørsmål omkring møteledelse, strategier for innflytelse på agendaen, og etablering av allianser være sentrale elementer.

Jeg har valgt å bruke *samtaleanalyse (CA)* som utgangspunkt for å undersøke hva som skjer i et bestemt møte. Det innebærer en detaljert analyse av hvordan samtaledeltakerne produserer og forhandler om mening ut fra nærstudier av videoopptak av autentiske samtaler. Målet er at oppgaven kan være et bidrag til økt interesse og kunnskap om hvordan arbeidsprosesser skjer, for eksempel gjennom konkrete eksempler på ledelse, og ved å vise hvordan innflytelse skjer ved hjelp av språklige og interaksjonelle redskaper. Denne typen empiriske studier vil kunne utfylle og nyansere forskning innenfor administrasjons- og ledelsesfag, som tradisjonelt har tatt utgangspunkt i intervjubaserte undersøkelser.

Denne analysen viser hvilke redskaper møtelederen og de andre møtedeltakerne gjør nytte av, og hvordan det påvirker den videre interaksjonen. Analysen viser blant annet hvordan møtelederen bruker agenda som et styringsredskap, og hvordan deltakernes etablering av allianser bidrar til at motstående syn ignoreres eller "slettes". Videre viser analysen at møtelederens unngåelse av kritikk bidrar til at kritikken stadig vender tilbake og hindrer emneutviklingen. Dessuten peker analysen på hvordan bruk av humor fungerer som oppvurdering av egen innflytelse. Sist, men ikke minst, peker analysen på at deltakernes strategier er avhengig av tilslutning fra de andre for å få gjennomslag, og viser hvordan dette gjøres i praksis.

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har blitt gjennomført med hjelp og støtte fra en rekke personer. Disse fortjener en stor takk.

Først og fremst vil jeg særlig takke min veileder, Jan Svennevig, som har bidratt betydelig gjennom faglig kompetanse og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. I tillegg til å ha vært imøtekommende med små og store spørsmål, har hans engasjement for oppgavens tema vært en kilde til inspirasjon. Jeg vil også takke mine dyktige undervisere Hanne-Pernille Stax og Søren Beck Nielsen ved Københavns Universitet. Deres inspirerende undervisning gjorde samtaleanalyse til et opplagt valg da jeg skulle velge emne til mitt masterprosjekt.

En stor takk til Sissel Rolness Lysklett for at jeg fikk tilgang til materiale samlet inn i forbindelse med hennes doktorgradsavhandling. Hennes velvilje til å svare på spørsmål, og interesse for prosjektet har vært til stor hjelp. En takk går også til informantene som sa seg villige til at jeg fikk bruke materialet.

Takk til Ingvild Åtland Valle som gjennom samtaler om hennes masterprosjekt om dialog, har vært en viktig inspirasjonskilde i en tidlig fase. Jeg vil også rette en takk til Birte Gabrielsen, Ingunn Viste og Eivind Landmark for korrekturlesing og innspill i siste fase av prosessen. Takk til Tor Helland for teknisk støtte i forbindelse med transkriberingen.

Sist, men ikke minst, en stor takk til Vidar som i tillegg til støtte og oppmuntring, har vært en verdifull samtalepartner omkring dette temaet.

København, våren 2009

Anne Marie Landmark Dalby

Innhold

1. Innledning.....	9
1.1 Tema.....	9
1.1.1 Bakgrunn	10
1.2 Nærmere beskrivelse av tema	10
1.3 Overordnet problemstilling	11
1.4 Videre disposisjon	11
2. Teoretisk forankring.....	13
2.1 Innledning.....	13
2.2 Historisk bakgrunn.....	13
2.3 Samtaleanalyse som teori	14
2.4 Aktuelle teoretiske perspektiver.....	16
2.5 Faglitteratur om samtaleanalyse av institusjonell interaksjon	18
2.6 Faglitteratur om samtaleanalyse av møtesamtaler.....	19
3. Metodisk tilnærming.....	22
3.1 Innledning.....	22
3.2 Beskrivelse av samtaleanalyse som metode.....	22
3.3 Datainnsamling.....	25
3.4 Om transkripsjon	26
3.5 Metodiske overveielser.....	27
4. Presentasjon av materiale og nærmere problemformulering.....	28
4.1 Innledning.....	28
4.2 Presentasjon av materiale	28
4.3 Avgrensning	29
4.4 Nærmere problemformulering	31
5. Analyse.....	33
5.1 Innledning.....	33
5.2 Oversikt over sekvensen	33
5.2.1 Aktiviteter i åpningsfasen	33
5.2.2 Forhandling om agenda som overordnet aktivitet.....	35
5.3 Etablering av agenda.....	37
5.3.1 Forhandling om agendaens struktur	37
5.3.2 Forhandling om agendaens innhold og mål	44

5.4	Videre forhandling av agenda	47
5.5	Iverksetting av agendaen.....	52
5.6	Oppsummering av analysen	62
6.	Avsluttende drøfting av resultater	64
6.1	Innledning.....	64
6.2	Deltakernes innflytelse på etablering av agenda	64
6.2.1	Runes dominans- og høflighetsstrategier	66
6.2.2	Møteledelse til forhandling	68
6.2.3	Geirs strategier: "er det fasiten du skal gi oss nå?"	69
6.2.4	Davids strategi som støttespiller	71
6.2.5	Amund og Stigs strategier som støttespillere	72
6.3	Etablering av allianser	73
6.4	Anvendelse og perspektiver til videre forskning	75
6.4.1	Perspektiver til videre forskning	76
6.5	Konklusjon - det interaksjonelles betydning.....	77
	Vedlegg 1: Transkripsjonsnøkkel.....	79
	Vedlegg 2: Transkripsjon av åpning av arbeidsmøte i Statoil	81
	Referanser	87

1. Innledning

1.1 Tema

Tema for dette arbeidet er kommunikasjon i et møte i en stor norsk bedrift. Møter er et viktig redskap på de fleste arbeidsplasser for å dyktiggjøre medarbeiderne til å løse sine arbeidsoppgaver. Det er her mye av det daglige arbeidet planlegges og utvikles. Samtidig har de fleste hatt opplevelsen av langtekkelige møter der man ikke helt forsto hva man satt igjen med etterpå. Møter med mange deltakere er en kompleks interaksjon som kan være vanskelig å håndtere. Der skal deltakere med ulike forventninger, mål og synspunkter forsøke å løse bestemte oppgaver i fellesskap. Likevel er møter av ulike typer det mest brukte forumet der kollegaer og samarbeidspartnere eller klienter møtes for å løse sine arbeidsoppgaver (Holmes & Stubbe 2003: 85).

Studien baserer seg på forskningsretningen *conversation analysis*. På norsk brukes termen *samtaleanalyse* mest, sammen med forkortelsen *CA*, og det vil være mine benevnelser heretter. Det er en tverrfaglig retning som tar utgangspunkt i reelle og autentiske samtaler for å beskrive hvordan deltakere forstår og gjør seg forstått i sosial samhandling. Det innebærer i følge Pomerantz & Fehr å:

explicate the shared methods interactants use to produce and recognize their own and other people's conduct (1997: 69).

Til grunn for dette ligger synet på (sam)tale som *handlinger*, det vil si at man utfører handlinger ved hjelp av språket (Pomerantz & Fehr 1997: 65). I møter kan slike handlinger være å ta beslutninger, overbevise, eller utvikle nye ideer. Min undring går ut på hva som faktisk skjer i et slikt møte. Hvordan gjør deltakerne det de gjør, altså jobben sin, i et møte? Siden det ikke er forsket så mye på møtevirksomhet i norsk sammenheng før de senere år, ønsker jeg å undersøke samtalsens rolle på en arbeidsplass gjennom en analyse av *hva* deltakerne i et bestemt møte gjør ved hjelp av språket, og *hvordan* de gjør dette.

1.1.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for valget av dette temaet er en interesse for hvordan språk og kommunikasjon brukes for å gjøre det vi gjør. Vi omgir oss med språk i alle mulige sammenhenger hele tiden, og det er det fremste redskapet vi har til å forstå verden omkring oss og til å gjøre oss forstått for andre. Jeg ser det som særlig nyttig å undersøke hvordan dette fungerer i arbeidssammenheng, fordi kunnskap om dette kan bidra til å øke kompetansen omkring kommunikasjon i profesjonelle sammenhenger.

Møtesamtaler og møteledelse har tradisjonelt sett først og fremst vært et tema innenfor administrasjons- og ledelsesfag med fokus på hvordan møter kan gjøres mer effektive. Slike studier har hovedsakelig basert seg på intervjuer og spørreundersøkelser. Denne studien kan ses som et bidrag til en mer empirisk tilgang til å se på hva som faktisk skjer i kommunikasjon i møter (Asmuß & Svennevig 2009: 1). Fokus vil derfor ikke være på hvordan det *bør* gjøres, slik mange normative modeller og interaksjonsteorier gjør.¹ I stedet vil jeg konsentrere meg om hvordan det faktisk gjøres i en bestemt møteinteraksjon (Peräkylä & Vehviläinen 2003: 727).

1.2 Nærmere beskrivelse av tema

Jeg vil undersøke dette ved å analysere åpningen av et møte i Statoil. Åpningen av dette møtet kjennetegnes, i likhet med mange andre møter, av at møtedeltakerne orienterer seg mot hva møtet skal inneholde, altså en agenda for møtet (Holmes & Stubbe 2003: 65). Boden karakteriserer organisasjonelle agendaer som en samtalebasert aktivitet:

a talk-based activity through which organizational members pursue local issues, maintain and advance departmental positions, and occasionally even follow a slated agenda (1994: 156).

---

¹ Peräkylä & Vehviläinen (2003: 730) kaller slike normative teorier/modeller om interaksjon utviklet for bestemte profesjoner/praksiser for *SIK* (*professional stocks of interactional knowledge*).

Slike agendaer kan være både uttalte og uuttalte, og dekker alle slags mål eller hensikter deltakere har fore. Holmes & Stubbe påpeker dessuten at agendasetting er en av de viktigste måtene å øve innflytelse på i et møte (2003: 72). Så selv om agendaer ofte har et skriftlig utgangspunkt, skjer *realiseringen* gjennom muntlig interaksjon, og det er denne realiseringen som er tema her (Boden 1994: 156).²

1.3 Overordnet problemstilling

Siden jeg ønsker å gjøre en empirisk undersøkelse av hvordan møter fungerer som redskap til å løse arbeidsoppgaver, har jeg valgt å undersøke hvordan deltakerne i et møte forholder seg til møtets oppgave og mål. Den overordnede problemstillingen lyder som følger:

Hvordan etableres agenda (form og innhold) interaksjonelt i åpningsfasen av et møte?

Formålet er med andre ord å belyse hvilke mønstre eller mekanismer som kjennetegner en viktig fase i et bestemt møte. Åpningen av dette møtet kjennetegnes av en forhandling om agenda, det vil i dette tilfellet si å bli enige om hva som er målet for møtet, hvilke emner som skal diskuteres, og hvordan det skal gjøres. Spørsmål omkring møteledelse og strategier for innflytelse på agendaen vil være sentrale elementer, noe jeg kommer tilbake til i kap 4.4, der problemstillingen utdypes nærmere.

1.4 Videre disposisjon

Framstillingen som helhet er inndelt i seks kapitler. I neste kapittel vil den teoretiske forankringen som ligger til grunn presenteres nærmere. Det sentrale i dette kapittelet

---

² Jeg har valgt å bruke termen *agenda* framfor det norske *dagsorden* fordi jeg mener at agenda er mer dekkende for også å omfatte det abstrakte aspektet om planer/mål/oppgaver som forhandles interaksjonelt gjennom muntlig samtale, og som ikke nødvendigvis har en skriftlig form med fastlagte punkter.

vil være å belyse kjernepunktene i samtaleanalyse (CA), som er den tilnærmingen analysen bygger på. I den forbindelse vil jeg utdype noen sentrale begreper. Deretter gir jeg et overblikk over sentral litteratur innenfor CA som omhandler institusjonell interaksjon generelt og møtesamtaler spesielt.

Kapittel tre belyser ulike aspekter av den metodiske tilnærmingen som er brukt. Her vil jeg gjøre rede for det metodiske grunnlaget i CA, og vurdere metodens fordeler. Her beskrives også hvilke nivåer analysen beveger seg på, og hvilke analysespørsmål som ligger til grunn. Deretter vil jeg kort skissere innsamlingen av data, og vurdere bruken av transkripsjon som analyseverktøy. I siste del av kapitlet vil jeg peke på mulige metodiske svakheter.

I kapittel fire presenteres materialet nærmere. Hensikten er å gjøre rede for noen sentrale rammer omkring det aktuelle møtet. Deretter vil jeg begrunne hvordan jeg har avgrenset materialet, og utdype den overordnede problemstillingen med noen delproblemstillinger.

Kapittel fem er oppgavens kjernekapittel og er også det største i omfang. Her vil jeg gjennom en grundig analyse av den valgte sekvensen forsøke å svare på problemstillingene. For å gjøre analysen mest mulig oversiktlig, starter jeg med å dele inn åpningssekvensen i faser ut fra hva som foregår. Dette fungerer også som en strukturering av selve analysen, der jeg vil næranalysere hva som skjer i tre av fasene. Disse fasene omfatter etablering av agenda, videre forhandling av agenda, og til slutt iverksetting av agendaen. Til sist i kapittel fem vil jeg oppsummere de viktigste funnene i analysen.

I sjette og siste kapittel vil jeg oppsummere og drøfte resultatene fra analysen i lys av problemstillingene som presenteres i kapittel fire. På bakgrunn av funnene vil jeg særlig se på hvordan strategiene deltakerne bruker påvirker etableringen av agendaen. Til slutt vil jeg peke på mulige anvendelsesmuligheter av denne studien og foreslå noen aktuelle perspektiver til videre forskning.

2. Teoretisk forankring

2.1 Innledning

I dette kapittelet gjør jeg rede for den teoretiske forankringen som ligger til grunn for denne oppgaven. Utgangspunktet er først og fremst disiplinen *conversation analysis* (CA), på norsk *samtaleanalyse*. Jeg vil først gi en kort presentasjon av den historiske bakgrunnen for CA, og introdusere noen grunnleggende teoretiske forankringer. Videre vil jeg gi en oversikt over tidligere CA-forskning på institusjonell interaksjon generelt, og møtesamtaler spesielt. Til slutt i denne delen vil jeg peke på noen teoretiske perspektiver som er særlig aktuelle i denne sammenhengen.

2.2 Historisk bakgrunn

Samtaleanalyse som forskningstradisjon utviklet seg på 60-tallet, først og fremst gjennom arbeidet til sosiologen Harvey Sacks, og har som mål å beskrive hvordan man forstår og gjør seg forstått gjennom sosial samhandling. Fram til da hadde det vært liten interesse for å studere muntlig interaksjon. Dette var blant annet basert på N. Chomskys tanker om at alminnelig samtale ikke egnet seg for studier på grunn av manglende orden. Men inspirert av blant andre Erving Goffman og Harold Garfinkels³ syn på hverdagsinteraksjon som legitimt forskningsfelt og tanker om at det finnes en form for orden i alminnelig sosial handling, begynte Sacks å gjøre empiriske studier av autentiske samtaler tatt opp på bånd. Disse studiene var starten på utviklingen av CA som forskningsretning, og førte samtidig til noen grunnleggende antagelser om synet på samtale som sosial handling. Disse antagelsene er blitt bekreftet og utviklet gjennom flere studier, og har bidratt til at

---

³ Garfinkel utviklet den sosiologiske retningen *etnometodologi* i samme periode som Sacks utviklet CA, Hutchby & Wooffitt 2008: 26 f.

funnene også regnes som beskrivelser eller teorier om sosial handling og meningsskaping (Atkinson & Heritage 1992: 1, 17; Hutchby & Wooffitt 2008: 20; Heritage 2001: 52; Pomerantz & Fehr 1997: 65 f.).

2.3 Samtaleanalyse som teori

En grunnleggende antagelse i samtaleanalyse er at det finnes en slags regelmessighet og orden i hvordan samtaler organiseres, og hvordan mening skapes. Sacks beskriver denne antagelsen med å si at det finnes en *order at all points* (Steensig 2001: 17). Denne regelmessigheten finner man ved å se på den sekvensielle organiseringen, det vil si hvordan ytringer er forbundet med hverandre i løpet av en sekvens. Det skiller seg fra lingvistisk *speech act theory*, som tar utgangspunkt i eksperimentelle, enkeltstående ytringer.⁴ Mye av den tidlige CA-litteraturen har kritisert *speech act theory* for å overse at ytringer først og fremst forstås kontekstuellt, i sin lokale kontekst, og sekvensielt, gjennom hvordan ytringer henger sammen med hverandre. Det temporale og sekvensielle perspektivet er derfor grunnleggende i CA-orientert forskning, og er grunnen til at *sekvenser* og *taleturer*⁵ er den primære analyseenheten. Ved å undersøke hvordan ytringer produseres og forholder seg til hverandre i en lokal kontekst, kan man få innblikk i hvordan forståelse skjer (Hutchby & Wooffitt 2008: 12-18). Hva er så de grunnleggende elementene i denne organiseringen?

Et overordnet kjennetegn ved den sekvensielle organiseringen som Sacks og hans kolleger fant, var at deltakere i muntlig interaksjon orienterer seg mot et felles sett av normer eller regler. Med dette menes ikke noen fastlagte og ytre bestemte regler, men observerbare regelmessigheter som deltakere orienterer seg mot i autentisk tale.⁶ Et

---

⁴ *Speech act theory* handler om at alle ytringer utfører visse handlinger. Retningen ble utviklet av blant andre J. L. Austin og J. Searle i samme periode som Sacks utviklet CA.

⁵ Eng. *turns-within-sequences*, Atkinson & Heritage 1992: 5

⁶ Termen regler (eng. *rules*) har vært gjenstand for kritikk av blant annet Searle. Schegloff innrømmer i et svar på kritikken at begrepet kan være problematisk, og foreslår *practice* eller *usage* som mulige alternativer, Hutchby & Wooffitt 2008: 51 f.

kjernepunkt i CA er å se hvordan samtalepartene orienterer seg mot slike felles prosedyrer for å fordele taleturer mellom seg, kalt turtaking. Gjennom empiriske undersøkelser fant Sacks, Schegloff og Jefferson at deltakere i dagligdagse samtaler orienterer seg mot tre grunnleggende regler for turtaking. For det første bytter deltakerne på å ha taletur. Det vil i de fleste samtaler skape reaksjoner hvis det er én som har ordet hele tiden. For det andre er det en norm at bare én snakker om gangen. Hvis flere begynner å snakke samtidig, vil noen som regel gi seg og vente på en ny anledning til å ta ordet. For det tredje er det ofte en orientering mot at det skal være så lite overlapp eller pause som mulig mellom de ulike taleturene. Lengre pauser mellom taleturer kan i mange situasjoner oppleves som pinlig, og som at samtalen stopper opp. Alt dette skjer som regel helt automatisk i de fleste samtaler, og hvordan turtakingen skjer, er med å vise hvordan deltakerne forstår interaksjonen. Det blir ofte markert hvis normene brytes, for eksempel er en påpekning om at noen snakker i munnen på deg, en henvisning til normen om at bare én snakker om gangen. Disse reglene er derfor observerbare i samtaler gjennom hvordan deltakerne forholder seg til dem (Hutchby & Wooffitt 2008: 41-57).

Et annet grunnleggende element ved samtaler er det Sacks kaller *adjacency pairs*, på norsk *avpassede par* (Svennevig m.fl. 2005: 76). Gjennom studier av telefonsamtaler fant Sacks ut at noen taleturer har en særlig tilknytning, og henger sammen i par. Etter et spørsmål forventes det svar, og etter en hilsen ("hei") forventes en hilsen i retur ("hei"). Disse kalles henholdsvis *første pardel* og *andre pardel*. Disse bindingene er så sterke at man ofte finner reaksjoner når de uteblir, enten ved at man stiller spørsmålet igjen til man får svar, eller forstår naboen som ikke hilser tilbake som uhøflig. Dessuten synliggjør slike avpassede par at forståelse er et felles prosjekt som skjer gjennom forhandling og ko-konstruksjon av mening: I en andre pardel vil det nødvendigvis vise seg hvordan taleren har forstått første pardel. Det er dermed mulig for første taler å se om hans/hennes ytring er forstått etter intensjonen, og taleren har mulighet til å korrigere dersom det ikke ble forstått etter intensjonen (Hutchby & Wooffitt 2008: 42 f.; Atkinson & Heritage 1992: 8 f.). Elementene vi har sett om hvordan samtaler organiseres, viser hvordan CA som teoretisk fundament legger premisser for analysen. Det blir en vekselvirkning mellom teori og empiri,

siden teorien er utledet av empiriske studier, som igjen fungerer som premisser som kan av/-bekreftes gjennom ytterligere analyser. Dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel, der den metodiske siden av CA er hovedtema.

2.4 Aktuelle teoretiske perspektiver

Før jeg går over til CA i institusjonell interaksjon, vil jeg gjøre rede for noen teoretiske perspektiver som trenger en særlig utdypning.

Forståelse

Jeg ser på forståelse som en kontinuerlig forhandlingsprosess der deltakerne orienterer seg mot å forstå og gjøre seg forstått. Analyser av den sekvensielle organiseringen kan derfor beskrive hvordan deltakerne forhandler om mening. Det er altså deltakernes forståelse som er av interesse, og hvordan de skaper forståelse, vil synliggjøres ved å se på den sekvensielle organiseringen. Det er grunnlaget for at jeg i analysen ikke bare vil legge vekt på hvert enkelt talebidrag, men fokusere på hvordan ytringene behandles av de andre deltakerne, og hvordan de på den måten hele tiden aktivt samarbeider om å skape mening. Dette adskiller seg fra å se på forståelsesprosesser som en utveksling av informasjon mellom en taler og en lytter (Pomerantz & Fehr 1997: 67 f.; Hutchby & Wooffitt 2008: 1 f.).

Kontekst og kontekstuelle ressurser

I prosessen om å skape forståelse er konteksten en viktig ressurs. Kontekst kan beskrives som en "stille partner" som enten er synlig eller usynlig i konstruksjonen av mening (Linell 1994: 136 f.). Dette går mot et mer tradisjonelt syn på kontekst som en *container*, som innebærer at konteksten er noe statisk man går inn i, og som påvirker deltakernes handlinger. *Container*-synet overser hvordan kontekster fornyes og etableres kontinuerlig gjennom aktiv orientering fra deltakerne (Hutchby & Wooffitt 2008: 139). I stedet er deltakernes handlinger underveis med på å skape, eller konstruere, konteksten gjennom interaksjonen, og den forandres hele tiden av

det som skjer og sies (Linell 1994: 66 f.; Pomerantz & Fehr 1996: 69). Dette kontekstsynet

enables the researcher to take into consideration the institutional setting and at the same time to see the conversation as constitutive for the institution (Asmuß & Svennevig 2009: 6).

Dette understreker også betydningen av det sekvensielle aspektet, siden enhver ytring står i forhold til - og tolkes i lys av - det som kommer før og etter, med mindre man aktivt markerer at det ikke henger sammen (Atkinson & Heritage 1992: 6 f.).

Linell snakker om kontekster i flertall, at det finnes en mengde *kontekstuelle ressurser* i enhver forståelsesprosess, som potensielt kan gjøres relevante i interaksjonen (1994: 128). Det finnes altså et ubegrenset antall mulige kontekster, både på et konkret og et abstrakt plan. Ut fra et strengt CA-perspektiv blir en kontekst derfor først relevant når den aktiveres eller konstrueres av deltakerne i aktiviteten. Dette innebærer at analytikeren bør kunne demonstrere relevansen ved å peke på den i datamaterialet for å kunne inndra og berettige en bestemt kontekst i analysen. Likevel framhever Linell interaksjonens *rammeverk*⁷ som en sentral abstrakt ressurs, fordi det skaper forventninger til hva som skal skje. Det er for eksempel ulike forventninger til hva som skal foregå i et avhør og i en terapi-time. På bakgrunn av dette vil noen kontekstuelle rammer rundt møtet beskrives i kap. 4.2.

Preferanse

Preferanse og *dispreferanse* er to sentrale termer i CA-forskning som er relevante i denne sammenhengen. Termene brukes for å beskrive mønster som er funnet om hvordan responser, eller andre pardeler, komponeres i avpassede par. CA-forskning har vist at responser som er forventet, eller optimale for taleren av første pardel, så som bekreftelse på enighet eller aksept av en invitasjon, gjerne komponeres *preferert*. Prefererte responser kjennetegnes av at de leveres "rett fram" uten noen forsinkelser eller dempere. Derimot komponeres gjerne responser som ikke inneholder det

---

⁷ Eng. *frame*, Linell 1994: 130

foretrukne svaret for taleren av første pardel, *dispreferert*. Dispreferanse finnes for eksempel ved avslag på invitasjoner eller avkreftelse av enighet. Disprefererte responser kjennetegnes av at de gjerne leveres så svakt som mulig, for eksempel ved hjelp av forsinkelser, nøleord og begrunnelser. Å takke nei til en invitasjon uten å oppfattes uhøflig eller avvisende, krever gjerne mer interaksjonelt arbeid, for eksempel ved bruk av forklaringer og unnskyldninger. Selv om normen tilsier at det er preferanse for enighet, gjelder det imidlertid ikke i alle tilfeller. For eksempel vil en avvisning av en første talers selv-kritiske ytring gjerne komponeres preferert (Hutchby & Wooffitt 2008: 46-49).

2.5 Faglitteratur om samtaleanalyse av institusjonell interaksjon

Mye av grunnforskningen innenfor CA har hatt hverdagsinteraksjon som studieobjekt. Men de siste tiårene er CA også tatt i bruk for å undersøke samtaler i institusjonelle sammenhenger med tanke på å forbedre praksis og få innsikt i samtalsens rolle i yrkesutøvelsen i institusjonelle kontekster (Drew & Heritage 1992: 5; Drew 2005: xiv). Hverdagsinteraksjon regnes gjerne som den grunnleggende formen for sosial interaksjon, og brukes gjerne komparativt i forhold til studier av institusjonell interaksjon. Ved å bruke hverdagssamtaler som utgangspunkt, har man et godt grunnlag for å se hva som er spesifikt for ulike former for institusjonelle samtaler (Drew & Heritage 1992: 19, 41; Hutchby & Wooffitt 2008: 140). CA-basert forskning har vist hvordan deltakere ofte forholder seg til, og er med på å etablere institusjonelle kontekster. Det synliggjøres ved at de orienterer seg mot spesielle *speech-exchange systems*. I lege-pasient-samtaler er det for eksempel ulike normer for hva legen kan spørre om, og hva pasienten kan spørre om. Det vil si at det ofte er noen andre rammer og begrensninger for hva som er tilgjengelige muligheter i institusjonelle samtaler sammenlignet med hverdagssamtaler (Hutchby & Wooffitt 2008: 139, 150). La oss se litt nærmere på dette.

I *Talk at work. Interaction in institutional settings* foreslår Drew & Heritage (1992) noen kjennetegn ved institusjonell interaksjon. For det første innebærer institusjonell interaksjon at minst en av deltakerne er orientert mot et mål eller en oppgave som skal utføres, for eksempel for legen å sette en diagnose. Videre finnes det ofte visse begrensninger for hva som er akseptable talebidrag og ikke. For det tredje kan det være særlige rammeverk og prosedyrer som kjennetegner spesifikke institusjonelle situasjoner, for eksempel i en rettssak (1992: 22 f.). Et område som har vært gjenstand for mye forskning, er organiseringen av turtaking i institusjonelle sammenhenger. Denne forskningen har vist at turtaking, som vi har sett er et av de mest grunnleggende elementene i hverdagsinteraksjon, ofte er annerledes organisert i institusjonell interaksjon, så som i klasserom, nyhetsintervju og rettssaker. Forskningen har også bidratt til å vise hvordan turtakingen blir en del av måten deltakerne realiserer målet for interaksjonen på, eller er med å skape *the institutional character* (Drew & Heritage 1992: 25 f.). Dette henger også sammen med at den overordnede strukturen som regel er mer fastlagt i institusjonell interaksjon. I sammenhenger der ikke alle partene er profesjonelle, påpeker Drew & Heritage at det som regel er den profesjonelle som styrer organiseringen, for eksempel ved bruk av spørsmål (1992: 45, 49). I neste del skal vi se nærmere på noen kjennetegn ved den institusjonelle karakteren i møter.

2.6 Faglitteratur om samtaleanalyse av møtesamtaler

CA-litteratur om institusjonell interaksjon har hovedsakelig konsentert seg om samtaler mellom eksperter og lekmenn, for eksempel forholdet lege-pasient, aktor-vitne og lærer-elev⁸, og administrasjons- og ledelsesstudier har tradisjonelt sett overveiende basert seg på intervjubaserte undersøkelser. Det har ført til en mangel på empirisk forskning av denne typen, for eksempel på lederes interaksjon med medarbeiderne (Asmuß & Svennevig 2009: 1-2). Boden var med *The Business of*

---

⁸ Se f. eks. Drew & Heritage 1992

Talk (1994) en av de første til å se på samtaler mellom profesjonelle i virksomheter ut fra et CA-perspektiv. Hun fokuserer på hvordan deltakernes interaksjon er med på å skape og utvikle organisasjonen. De senere år har flere forskere tatt i bruk CA innenfor feltet *business communication*. Jeg vil anvende flere av dem i denne oppgaven, deriblant Asmuß & Svennevig, Clifton og Kangasharju & Nikko, som alle er hentet fra *Journal of Business Communication* (46/2009).

Denne forskningen har pekt på noen særlige kjennetegn ved møtesamtaler. I forhold til den ytre konteksten kjennetegnes møter av formell art av at de er planlagt og organisert på forhånd. Dessuten kjennetegnes møtesamtaler av at de ofte forholder seg til skriftlige dokumenter i større eller mindre grad. Det kan for eksempel være innkallinger, agenda, saksdokumenter eller referater. Når det gjelder det mer abstrakte rammeverket kjennetegnes også møter, i likhet med annen institusjonell interaksjon, av at de er orientert mot et eller annet mål. Det kan for eksempel være å planlegge noe forestående, eller forhandle fram en avtale. I forhold til turtaking skiller det seg imidlertid fra ekspert-lekmann-samtaler og hverdagsinteraksjon ved at den ofte styres av en møteleder som tildeler taleturer. Videre er emneutviklingen ofte forskjellig, siden man ikke nødvendigvis knytter an til foregående tur slik det er vanlig i hverdagsinteraksjon. I stedet har undersøkelser vist at taleturer gjerne knyttes til en agenda som ofte er etablert på forhånd eller i starten av møtet. Møtesamtaler skiller seg altså fra hverdagsinteraksjon ved at turtakingen styres mer eller mindre av en møteleder, og at emneutviklingen er forbundet med en agenda. Dette fører til at det knytter seg noen særlige plikter og rettigheter til møtelederrollen, og noen begrensninger i tilgjengelige muligheter for de andre deltakerne. Alt dette avhenger imidlertid av lederstil og av hvor formelt møtet er. Turtildelingen kan gå fra å bli styrt av en møteleder til at deltakerne selv regulerer tildelingen i likhet med hverdagsinteraksjon. Den store variasjonen i formalitet, type møte og turtaking gjør at det ikke er mulig å sette opp klare kjennetegn på interaksjonsmønstre. De fleste møter kan derfor plasseres inn under såkalte '*non-formal*' types av institusjonell interaksjon, sammen med blant annet helse- og sosialvesen og næringsliv. Disse karakteriseres av et friere interaksjonsmønster, sammenlignet med for eksempel rettssaker og

---

nyhetsintervju, som ofte kjennetegnes av bestemte spørsmål-svar-sekvenser (Asmuß & Svennevig 2009: 8f.; Hutchby & Wooffitt 2008: 141-150).

3. Metodisk tilnærming

3.1 Innledning

CA som metode er tema for dette kapittelet. Jeg vil først beskrive og begrunne den metodiske tilnærmingen i oppgaven. Deretter gjør jeg rede for datainnsamlingen og transkripsjonens rolle og funksjon. Til slutt i dette kapittelet vil jeg gjøre noen metodiske overveielser.

3.2 Beskrivelse av samtaleanalyse som metode

Dette prosjektet er en empirisk kvalitativ næranalyse av et utdrag fra et videoopptak. Det kan betegnes som en eksempelstudie, der jeg gjennom en *fine grained analysis* undersøker hvordan en bestemt møteåpning kan foregå. En slik detaljert analyse av et enkelt tilfelle kan gjennom innsikter i fenomener i den aktuelle situasjonen peke på regelmessigheter ved samtalemaskineriet. Det empiriske grunnlaget understrekes av Sacks i "Notes on methodology" der han påpeker at metoden går fra observasjon til teori. Det vil si at man starter i empirien, ved å se på data, istedet for at data brukes for å støtte en teori (Sacks 1992: 25; Lysklett 2006: 54; Hutchby & Wooffitt 2008: 26). Dette gjør at CA gjerne betegnes som forskning *nedenfra-opp*, eller som en *induktivt orientert metode* (Clifton 2006: 216; Steensig 2001: 20).

Hutchby & Wooffitt definerer CA ut fra det den gjør: "CA is the study of recorded, naturally occurring talk-in-interaction" (2008: 12). Det er derfor metodisk grunnleggende i CA-forskning å basere seg på videoopptak og transkripsjon⁹ av autentiske samtaler. Dette gir gode muligheter for å etterprøve resultatene, fordi leseren har tilgang til det samme datamateriale som analytikeren. Idealet er at alt

---

⁹ Transkripsjon er tema i kap. 3.4.

forskeren hevder må være synlig i datamaterialet. Sacks prøvde med dette å løse utfordringene med etterprøvbarhet av intervjubasert sosiologisk forskning. "Sacks (...) wanted to make sociology into a naturalistic, observational science of social life" (Hutchby & Wooffitt 2008: 5, 23). Datainnsamling ved hjelp av intervju eller observasjon, som blant annet var vanlig i etnometodologi, var ikke godt nok ifølge Sacks, fordi språklig kommunikasjon ikke er passiv eller nøytral når det gjelder å gjengi virkeligheten (Hutchby & Wooffitt 2008: 5; Atkinson & Heritage 1992: 2 f.). CA-forskning har i den senere tid avdekket problemer med å bruke intervju som nøytralt instrument for datainnsamling. Blant annet Stax (2004) har vist at måten man formulerer spørsmål på i spørreskjemaer og intervjuer har betydning for hvilke svar man får (Hutchby & Wooffitt 2008: 161 f.).

Det er også metodisk relevant at det er naturlig forekommende samtaler, og Sacks insisterte på å bruke autentiske samtaler. En av nyvinningene ved CA-orientert forskning var at man ikke tok utgangspunkt i fiktive eller eksperimentelle data, slik mye samtidig lingvistisk og sosiologisk forskning gjorde.¹⁰ Sacks mente at det ikke er mulig å forestille seg alt som skjer, eller kontrollere bestemte variabler. Dessuten blir det vanskelig å vurdere om eksemplene er representative og realistiske (1992: 25).

Dette henger sammen idealet om at CA-forskning ikke skal styres ut fra forhånds etablerte hypoteser, eller *a priori*-antagelser. Hvis man leter etter noe bestemt, kan det være med på å styre forskningen og dermed resultatene. I følge CA kan alt i utgangspunktet være relevant - det avhenger av hva som er relevant for deltakerne i interaksjonen (Atkinson & Heritage 1992: 3; Pomerantz & Fehr 1997: 69). Det er for eksempel ikke sikkert at alder og kjønn er relevant i samtalen, med mindre det aktualiseres av deltakerne. Sacks kalte denne holdningen for *unmotivated examination*.¹¹ Den går ut på at man starter mest mulig åpent med å observere data,

---

¹⁰ Mye lingvistisk forskning tok utgangspunkt i fiktive (konstruerte) data. Også i sosial psykologi har det vært vanlig å bruke eksperimentelle data, som innebærer at forskeren konstruerer situasjoner der man forsøker å kontrollere utvalgte variabler, Hutchby & Wooffitt 2008: 5

¹¹ I dag er *unmotivated looking* den mest brukte termen, Hutchby & Wooffitt 2008: 26; Have 2007: 120; Nielsen & Nielsen 2005: 23

og ser hvor det bærer hen (1992: 27). I stedet for å styres av forskerens interesser og spørsmål, er målet at analysen blir styrt ut fra hva *deltakerne* orienterer seg mot i den aktuelle interaksjonen. På bakgrunn av dette har jeg forsøkt å se på datamaterialet uten fastlagte forventninger til hva jeg vil undersøke, selv om jeg før jeg gikk i gang var spesielt opptatt av beslutninger i møter. Etter flere gjennomhøringer har jeg stoppet opp ved steder jeg fant interessante, og som syntes å kjennetegne interaksjonen (Pomerantz & Fehr 1997: 66). På den bakgrunn har jeg valgt å se nærmere på hvordan deltakerne forholder seg til, og forhandler om agenda, fordi det var noe av det viktigste deltakerne orienterte seg mot i åpningen av interaksjonen.

Til sist i denne delen vil jeg skissere hvilke nivåer analysen beveger seg på, og hvilke analyse spørsmål som ligger til grunn. Siden spørsmålet om hvordan agenda etableres interaksjonelt er gjenstand for analysen, vil jeg trekke inn de fenomenene som jeg mener belyser dette, og disse strekker seg fra et leksikalsk til et sekvensielt nivå (Asmuß & Svennevig 2009: 6). Det kan for eksempel være aktuelt å se på *leksikalske valg*, altså hvilke ord taleren velger å bruke. Det er ikke nødvendigvis snakk om bevisste valg, men det peker på at en taler alltid har flere muligheter for å uttrykke det referensielle innholdet. På ytringsnivå er det aktuelt å se på hvordan deltakerne *komponerer* det de sier. Også her har taleren alltid flere muligheter til å komponere, eller *design*e en ytring. En middagsinvitasjon kan for eksempel designes forsiktig, høytidelig eller pågående. Måten ytringen komponeres på er derfor med på å bestemme hvordan ytringen forstås, og hvilke responsmuligheter det gir de andre deltakerne (Pomerantz & Fehr 1997: 72f.). På det sekvensielle nivået spiller turtakingen en avgjørende rolle. Det innebærer at man ser på *plasseringen* og *timing*en, altså hvor og når ytringene kommer, og hvordan de forholder seg til det som kommer før og etter i den lokale konteksten. I muntlig samtale er det i tillegg aktuelt å se på *speech delivery*, altså stemmebruken eller *leveringen* av ytringene, for eksempel betoning, volum og intonasjon (Hutchby & Wooffitt 2008: 72). Siden materialet er på videofilm, er det også mulig å se på *visuelle* aspekter, så som kroppsspråk og blikk. Det kan være med på å belyse hvordan deltakerne forstår og gjør seg forstått. Derfor vil også visuelle elementer trekkes inn der det ser ut til å ha

betydning. Alle disse nivåene kan oppsummeres i tre grunnleggende analyse-spørsmål: *Hva* skjer (handling/aktivitet), *hvordan* skjer det (komposisjon), og *når* skjer det (timing) (Pomerantz & Fehr 1997: 72 f.). Eller det kan sammenfattes i spørsmålet "why that now?" Hvilken betydning har det for deltakerne at nettopp det gjøres, på det tidspunktet i samtalen, nettopp på den måten? Det er ikke ment som et eksternt spørsmål fra analytikeren, men som et underliggende spørsmål som hele tiden er relevant for deltakerne i deres orientering mot å skape mening i det som skjer (Schegloff 1998: 413-114). Disse spørsmålene vil ligge til grunn gjennom hele analysen.

3.3 Datainnsamling

Siden jeg i utgangspunktet ønsket å fremskaffe nytt datamateriale, undersøkte jeg tidlig i prosessen noen muligheter for å innhente materiale. Det viste seg imidlertid å bli for tidkrevende, og jeg orienterte meg mot å få bruke allerede innsamlet materiale. Gjennom kjennskap til et planlagt nordisk forskningsprosjekt om møtesamtaler, fattet jeg interesse for arbeidet til Sissel Rolness Lysklett ved Studio Apertura, en forskningsenhet som blant annet jobber med møtekommunikasjon.¹² Gjennom Lysklett fikk jeg tilgang til et større videomateriale med møtesamtaler innsamlet i forbindelse med hennes doktorgradsprosjekt. Materialet består av videoopptak av møter fra tre forskjellige virksomheter, deriblant fra en forskergruppe i Statoil. Grunnen til at jeg valgte dette møtet, var at det så ut til å skje mye interaksjonelt arbeid, og at det var et møte med en del motstand mellom deltakerne, slik Lysklett konkluderer i sin avhandling (2006: 204). Etter at alle møtedeltakerne hadde gitt tillatelse til at jeg fikk bruke materialet, fikk jeg tilgang til 270 minutter (4 1/2 time) med videofilm fra dette arbeidsgruppemøtet i Statoil. Videre har jeg fått tilgang til en intervjuguide og notater fra intervjuer Lysklett gjorde med alle informantene i

---

¹² Studio Apertura er en avdeling i NTNU Samfunnsforskning AS, etablert etter initiativ fra Statoil som en arena for forskningssamarbeid mellom NTNU og Statoil om organisasjonsmessige utfordringer. Fra hjemmesiden 31.03.09: <http://www.samforsk.no/sitepageview.aspx?sitePageID=1001>

etterkant av møtet. Dette er ikke en vesentlig del av datamaterialet, men jeg har valgt å ha det med fordi de profesjonelles egne oppfattelser i intervjuet kanskje kan belyse noen sider som ikke kommer fram i videomaterialet. Intervjuene er altså ikke gjenstand for analyse, men kan fungere til å styrke eller svekke funnene fra den interaksjonelle analysen. Materialet blir presentert nærmere i neste kapittel.

3.4 Om transkripsjon

Først vil jeg understreke at transkripsjonen ikke er data. Dette er altså ikke en analyse av transkripsjonen, men av videoopptakene, der transkripsjonen er et viktig hjelpemiddel (Hutchby & Wooffitt 2008: 69 f.). Fordelen med opptak er at det er mulig å se sekvenser flere ganger. Likevel er det til stor hjelp å ha en transkripsjon foran seg for å gi et mer (hånd-)fast bilde av hva som skjer. Der kan man notere, og dermed synliggjøre observasjoner fra opptakene, og i vekselvirkning med opptakene vil transkripsjonen stadig utvikles. På den måten bidrar metoden til en større presisjon og detaljeringsgrad, og motvirker at man baserer analysen på en selektiv eller intuitiv gjengivelse (Clifton 2006: 206). For det andre vil jeg nevne at en transkripsjon aldri vil bli helt komplett. Transkripsjon er en selektiv prosess, der man velger ut det som ser ut til å ha størst betydning for meningsskapingen. Siden det sekvensielle perspektivet er særlig viktig i CA, vil en transkripsjon til bruk i CA ha særlig vekt på temporale aspekter, så som pauser og overlapp.

Transkripsjonen bygger på konvensjonene som er utviklet av Gail Jefferson. Jeg bruker en bearbeidelse som er tilpasset dette materialet.¹³ Transkripsjonen er en bearbeidelse og videreutvikling av en grovtranskripsjon laget i forbindelse med Lysklett's avhandlingsprosjekt. Jeg har i tråd med analysenivåene over lagt vekt på å få fram distribusjon av turtaking, *speech delivery*, og dessuten visuelle aspekter der det er aktuelt i forhold til problemstillingen. I tillegg har jeg bestrebet meg på å gjengi lydene mest mulig autentisk, og ikke nødvendigvis med konvensjonell ortografi. En

---

¹³ Se oversikt over symbolene i vedlegg 1: Transkripsjonsnøkkel.

styrke for metoden er at transkripsjonen kan etterprøves empirisk ved å holde den opp mot opptakene (Hutchby & Wooffitt 2008: 71 f., 87). Til sist vil jeg nevne at informantenes navn, og andre personnavn som nevnes, er anonymisert i transkripsjonen.

3.5 Metodiske overveielser

Jeg mener det var mest hensiktsmessig å velge allerede innsamlet materiale til denne oppgaven, selv om jeg i utgangspunktet ønsket å framskaffe materiale selv. Runden jeg tok for å undersøke noen alternativer, viste imidlertid at det ville bli altfor tidkrevende i forhold til oppgavens rammer og tidsavgrensning. En av fordelene med å framskaffe materiale selv, er at man har bedre tilgang på bakgrunnsinformasjon, og kan være til stede og observere under møtet. Sissel Rolness Lysklett, som gjorde opptakene, har vært til god hjelp med å fylle hullene om forhold rundt møtet.

En mulig svakhet ved metoden er faren for at informantene blir påvirket av at det er et videokamera / en observatør til stede. I sekvensen jeg analyserer, kan man se at noen av informantene er oppmerksom på kamera, særlig i starten.¹⁴ Likevel ser det ut til at informantene etter hvert glemmer det. Påvirkningen er også minimert ved at informantene ikke visste nøyaktig hva som var gjenstand for undersøkelsen (Clifton 2006: 205-206). Dessuten er det usikkert om de greier å interagere så mye annerledes enn de pleier, selv om de blir tatt opp på video. En annen mulig svakhet er det som kan kalles analytikerens *medlemsintuisjon*. Det vil si at en analytiker alltid vil være påvirket av subjektive og intuitive oppfattelser i større eller mindre grad. Det fordrer at analytikeren er dette bevisst, og har evne til å revurdere forutforståelser, og unngå konklusjoner før det er dekning i data ut fra deltakernes egne orienteringer (Nielsen & Nielsen 2005: 232).

---

¹⁴ Geir søker flere ganger blikkontakt med kamera/observatør (se f.eks. utdrag 10, kap. 5.5). Runes kommentar om å snakke pedagogisk riktig (linje 11-13) kan også muligens være henvendt til de andre om å orientere seg mot å gjøre det riktige siden møtet observeres/filmes, og den markant lave stemmen og at han vender hodet vekk fra kamera kan peke på at det ikke var meningen at det skulle høres på opptaket.

4. Presentasjon av materiale og nærmere problemformulering

4.1 Innledning

I denne delen vil jeg presentere materialet nærmere, som grunnlag for selve analysen. Jeg vil først gjøre rede for noen kontekstuelle ressurser, fordi det vil være en fordel å kjenne noen rammer rundt situasjonen (tid, rom, deltakere, mål osv). Deretter vil jeg oppsummere Lysklett sine hovedfunn i analysen av dette møtet. Konklusjonene i hennes avhandling er et viktig grunnlag for min innfallsvinkel i denne oppgaven. Til slutt i denne delen vil jeg avgrense den sekvensen som er valgt, og utdype problemstillingen nærmere.

4.2 Presentasjon av materiale

Materialet er et møte i en forskningsgruppe i Statoil. Forskningscenteret har ansvar for Statoils teknologiutvikling og forskning, og ligger under enheten "Teknologi og prosjekter" (Lysklett 2006: 68). Møtet ble avholdt i forbindelse med et arbeidsseminar som varte en hel arbeidsdag. Arbeidsseminaret fant ikke sted på den daglige arbeidsplassen, men på et konferanselokale i nærheten. Tema for dagen var neste års forskningsprosjekter, og "Oppgaven tilsa at de skulle drøfte neste års prosjekter og bestemme hvilke konkrete leveranser det kunne gi for bedriften" (Lysklett 2006: 69). Bortsett fra introduksjon og oppsummering i plenum, satt deltakerne i mindre arbeidsgrupper mesteparten av dagen, og det er altså et av disse møtene som utgjør mitt materiale på 270 minutter videofilm. Det er 6 møtedeltakere i denne gruppen, men en av dem, Elvis, ankommer først etter den sekvensen som er gjenstand for denne analysen. Alle jobber på samme nivå i bedriften, og alle bortsett fra Elvis jobber i samme avdeling til daglig. Deres overordnede, Olav, har satt sammen gruppen, laget oppgaver, og utnevnt en av dem, Rune, til møteleder. Olav er

tilstede på seminaret, og kommer innom noen ganger i løpet av dagen (Lysklett 2006: 104-105).

Lysklett konkluderte i sin avhandling med at interaksjonsmønsteret i den ene av de to analyserte sekvensene var preget av motstand og konkurranse. Hun bruker motstand for å karakterisere et helhetsinntrykk av avvisende responser, her i form av spenning mellom motstående perspektiver, der de ikke lykkes "i å nærme seg hverandres perspektiver, eller gi uttrykk for at de forstår den andres perspektiv" (2006: 47, 123 f., 149, 199 f.). Selv om den andre sekvensen hun har analysert ikke er like motstandspreget, gir møtet som helhet et inntrykk av mye uenighet og konkurranse mellom ulike syn. Det blir tydelig når man ser opptaket av hele møtet, i tillegg til at flere av deltakerne i intervjuer som Lysklett gjorde i etterkant av møtet, ga uttrykk for at "møtet var bortkastet og at de ikke hadde noe særlig igjen for det" (2006: 241). En av informantene mente videre at møtet var representativt for mange av møtene i den gruppen (2006: 243). Av de seks ideutviklingssekvensene Lysklett undersøkte i sin avhandling, karakteriserer hun denne sekvensen som den med størst grad av motstand, og den eneste der emneutviklingen stagnerte helt. Lysklett understreker at konkurranse ofte er et nødvendig stadium i en ideutvikling, men at det forutsetter en "gjensidig evne til forståelse for andres perspektiv (...) Å kunne takle denne type faser, vil være viktig i ideutviklingsprosesser hvor man vil endre perspektiv, og finne opp noe nytt" (2006: 201 f.).

4.3 Avgrensning

Mens Lysklett har analysert to sekvenser underveis i møtet, har jeg valgt å fokusere min studie på åpningssekvensen. Grunnen til at jeg har valgt dette er en interesse for hvordan åpninger av institusjonelle interaksjoner kan være med på å legge premisser for det videre forløpet, for eksempel hvordan mål, forventninger og oppgaver etableres. Drew & Heritage peker på at et kjennetegn for institusjonell interaksjon er at aktiviteten er orientert mot et mål eller en oppgave, i alle fall for en av partene (1992: 22). Denne målorienteringen påvirker i mange tilfeller interaksjonens

overordnede struktur, for eksempel ut fra en agenda eller hva slags oppgave som skal utføres i interaksjonen (1992: 43). I åpningen av dette møtet blir forhandlingen om innhold og struktur gjort til et eksplisitt tema. Slike agendaer etableres ofte i starten av møtet, og kan altså ha konsekvenser for resten av interaksjonen (Holmes & Stubbe 2003: 65). Til slutt er agenda interessant å se nærmere på fordi en etablert agenda er med på å legitimere visse emner, i kraft av at de er annonsert og kjent fra før. Hva som skal høre med til agendaen, er dermed med på å berettige hvilke emner som kan tas opp og ikke (Button & Casey 1988/89: 73). På den måten er agendaen et viktig redskap for å få innflytelse på møtets innhold. Det ser ut til at Lysklett reflekterer noe av dette når hun skal oppsummere forskningsmøtet i Statoil:

Når jeg ser analysekapitlene i sammenheng, blir det mer og mer klart for meg at deltakernes oppfatninger av hva som var målet for møtet hadde mye å si for hvordan møtet utartet seg (2006: 243).

Det kan altså se ut til at måten deltakerne forholdt seg til målet for møtet på, har hatt betydning for møtet som helhet. I tillegg synes jeg åpningssekvensen er bemerkelsesverdig lang; deltakerne bruker de første 36 minuttene på å bli enige om en felles agenda, det vil si struktur, mål og innhold i møtet. Dette henger nok også sammen med at det ikke forelå noen klar agenda. Oppgaven de fikk tildelt var omfattende og vagt formulert, noe som førte til rom for ulike tolkninger for hva som skulle gjøres. Så i åpningsfasen forsøker deltakerne å utarbeide en felles handlingsplan for dagen, på bakgrunn av de oppgavene som var gitt (Lysklett 2006: 108, 241 f.). Alt dette gjør det interessant å gå inn og se nærmere på hva som egentlig foregår i åpningen av møtet, og hvordan de forhandler om møtets agenda. Jeg har valgt å avgrense analysen til å omhandle det første kvarteret av møtet, fordi jeg mener det er mest hensiktsmessig å gå grundig inn i en kortere sekvens, enn å prøve å rekke over et større materiale. Grunnen til at jeg har valgt de første 15 minuttene er at jeg mener det er der det skjer mest i forhold til problemstillingen. Selv om det også skjer mye interessant videre i møtet, tror jeg ikke en næranalyse av den videre interaksjonen vil vise så mye nytt i forhold til problemstillingen enn det vi kan se i denne sekvensen. Når mønstre og funn i analysen bekreftes i det videre forløp, kan det være et tegn på at man har tilstrekkelige data. En siste årsak til at jeg har valgt

åpningen, er at det er gjort en del forskning på åpningssekvenser i andre typer institusjonelle sammenhenger, for eksempel i legekonsultasjoner.¹⁵ Det er imidlertid ikke gjort så mange CA-studier av åpninger i virksomhetsmøter. Markman (2009) har gjort en undersøkelse av åpninger og avslutninger i chat-baserte møter, og Boden (1994) har beskrevet overgangen fra *premeeting talk* til felles møteprat.

4.4 Nærmere problemformulering

Siden åpningen av dette møtet kjennetegnes av en forhandling om agenda, har jeg altså valgt å konsentrere den overordnede problemstillingen til å omhandle *hvordan agenda etableres interaksjonelt i åpningsfasen av et møte*. I denne sammenhengen vil en rekke delproblemstillinger være fruktbare for å utdype og konkretisere problemstillingen:

Hvilke strategier brukes for å få innflytelse på (formuleringen av) agenda?

Hvordan leder møtelederen forhandlingen av agenda i åpningen av møtet, og hvordan responderer de andre deltakerne?

Hvordan etableres allianser i forhandlingen av agenda?

Disse delproblemstillingene belyser hvordan agenda etableres interaksjonelt, og vektlegger ulike aspekter som jeg mener er særlig framtreddende. Premissene som ligger til grunn for disse problemstillingene bygger derfor på forhold som det er mulig å observere i datamaterialet, og ikke på *a priori*-antagelser. Det er for eksempel ikke sikkert at det er møteleder som leder en eventuell forhandling av agenda i alle møter, likesom det ikke er sikkert at det er synlige allianser i alle møter. Problemstillingene tar derfor utgangspunkt i dette datamaterialet, og kan ikke nødvendigvis overføres til andre møter.

---

¹⁵ Se for eksempel Heritage & Maynard 2006: *Communication in medical care*

Helt til sist kan det være nødvendig å avklare noen av begrepene i problemstillingene. For en nærmere avklaring av *agenda*, se kap. 1.2 og 4.3.

Med *strategi* menes ikke nødvendigvis noe som er bevisst og overlagt. Deltakernes motiver og intensjoner er ikke gjenstand for analyse, da det heller ikke er noe man har tilgang til. Strategi brukes i stedet for å beskrive *redskaper*¹⁶ som deltakerne bruker, som til sammen danner mønster i interaksjonen.

Heller ikke *allianse* skal forstås som en bevisst eller planmessig strategi. Det brukes for å beskrive interaksjonsmønstre der to eller flere deltakere orienterer seg mot et felles mål, og/eller gir hverandre gjensidig støtte. Det ligger ingen normative vurderinger i allianse-begrepet slik det brukes her, for eksempel at det innebærer en form for makt eller undertrykkelse. Allianse må i denne sammenhengen forstås deskriptivt, som en måte å karakterisere det som faktisk skjer i interaksjonen (Kangasharju 2002: 1457).

---

¹⁶ Eng. *conversational devices*, Hutchby & Wooffitt 2008: 88, 93

5. Analyse

5.1 Innledning

Dette kapitlet utgjør hovedtyngden i oppgaven. Jeg vil først gi en oversikt over *hva* som skjer i sekvensen (aktivitet), før jeg starter selve analysen ut fra analysespørsmålene *hvordan* (komposisjon) og *når* (timing). På bakgrunn av problemstillingene vil fokus være på å vise hvordan deltakerne interaksjonelt forhandler om agendaens struktur og innhold i starten av møtet. Jeg tar utgangspunkt i møtelederens formuleringer av forslag til agenda, før jeg ser på de øvrige deltakernes responser og initiativer ut fra et sekvensielt perspektiv.

5.2 Oversikt over sekvensen

Før jeg går i gang med å analysere sekvensielle talebidrag, vil jeg gi et overblikk over hva som skjer de første femten minuttene av møtet, slik at leseren får et bilde av de ulike fasene i denne sekvensen.¹⁷ Dette har jeg gjort ved å dele opp sekvensen i fem aktiviteter, og på bakgrunn av det karakterisere hva jeg ser som overordnet aktivitet. Jeg vil behandle disse aktivitetene etter tur i analysen.

5.2.1 Aktiviteter i åpningsfasen

Helt i starten, mens de siste kommer inn i rommet, diskuterer deltakerne om de skal vente med å begynne til Elvis Engesland kommer (linje 1-13) (del 1). Slike innledende samtaler, for eksempel om hvem som er til stede og ikke, kan karakteriseres som *meeting preparatory issues* (Ford 2008: 54) Da flere mener de ikke har tid til å vente, initierer møtelederen overgang til møtestart i linje 14 (del 2).

---

¹⁷ Se transkripsjon av hele sekvensen i vedlegg 2.

Møtelederen fremsetter her hva han mener er hovedoppgaven for møtet, og et forslag til plan for dagen. Da det ikke kommer motforestillinger til forslaget, går to av de andre deltakerne over til å komme med nærmere konkretiseringer om hva som er, eller bør være, tema for dagen (del 3). I linje 121 begynner de å iverksette den foreslåtte agendaen ved å liste opp dagens fem prosjekter med tanke på hvilken rekkefølge de skal diskutere dem i (del 4). Dette skjer selv om diskusjonen i del 3 fortsatt virker uavklart. Del 4 er den lengste av de fem, og strekker seg over 114 linjer. Den kan med fordel deles opp ytterligere for å vise hvor de fem prosjektene listes opp. Deltakerne bruker lengst tid på prosjektene som nevnes som nr. 1, 3 og til dels nr. 5. I forbindelse med disse tre følger en diskusjon om hva som er riktig prosjekt-tittel. Prosjekt nr. 2 og 4 listes derimot opp uten nevneverdige diskusjoner. Siste delsekvens (del 5) starter i linje 236 og fortsetter videre etter vår sekvens (linje 290). Denne delen kan hovedsakelig karakteriseres som en diskusjon av prosjektene på tvers, og etterlysning av sammenhenger mellom dem. Etter denne sekvensen går det enda 20 minutter før de går i gang med å diskutere første prosjekt.¹⁸ Aktivitetene i den andre delen av åpningen kan oppsummeres som videre diskusjon omkring helhetstenkningen i selskapet, hva som er innenfor møtets rammer og ikke, Engesland ankommer, prioritering av rekkefølge og tidsbruk på de fem prosjektene, utnevning av tidtaker, og et forsøk på å konkretisere hva de mener med leveranser, som altså er det møtet skal munne ut i.

---

¹⁸ Se dvd del 1: 36.15 min.

Skjematisk oversikt over aktivitetene i åpningsfasen:

	Linje:	Aktivitet - hva skjer?	Behandles i kapittel:
Del 1	linje 1-13	Skal vi vente på Engesland? (<i>meeting preparatory issues</i>)	
Del 2	linje 14-62	Møteleder initierer møtestart og kommer med forslag til agenda (hovedoppgave og struktur). Samtykke fra gruppa	Kap. 5.3 Etablering av agenda (utdrag 1-5)
Del 3	linje 63-120	To av de andre deltakerne kommer med syn på hva som er, eller bør være, tema for dagen.	Kap. 5.4 Videre forhandling av agenda (utdrag 6-7)
Del 4	linje 121-235	Møteleder initierer iverksetting av agenda (opplisting av dagens fem prosjekter med tanke på rangering av rekkefølge)	Kap. 5.5 Iverksetting av agenda (utdrag 8-10)
Del 4 a.	linje 169-196	Prosjekt 1 + diskusjon om tittel	
Del 4 b.	linje 197-205	Prosjekt 2	
Del 4 c.	linje 206-227	Prosjekt 3 + diskusjon om tittel	
Del 4 d.	linje 228	Prosjekt 4	
Del 4 e	linje 228-235	Prosjekt 5 + kort diskusjon om tittel	
Del 5	linje 236-290f.	Diskusjon av prosjektene på tvers	

5.2.2 Forhandling om agenda som overordnet aktivitet

På bakgrunn av denne inndelingen kan vi karakterisere forhandling om felles agenda som overordnet aktivitet i det første kvarteret av møtet. Fokus i den videre analysen vil være å vise hvordan deltakerne forsøker å realisere ulike agendaer; møtelederen Rune framsetter et mål om å utarbeide en oversikt over leveranser til prosjektene, noe som skal framlegges for en annen gruppe senere på dagen.¹⁹ David ser ut til å støtte Runes prosjekt, mens Geir er kritisk til denne framgangsmåten, og ser ut til å ønske

¹⁹ Vises ikke i denne sekvensen.

en friere diskusjon uten en forhåndsgitt "fasit", som han flere steder kaller det. Amund og Stig er ikke så framtreddende her, men Amund ser ut til å støtte gruppelederens prosjekt ved å fungere som sufflør i opplistingen av prosjektene, i tillegg til at han er en av de som framlegger sitt synspunkt på hva som bør være møtets fokus (linje 63-72). Stig får senere en rolle som tidtaker, men ytrer seg bare en gang i denne sekvensen, nemlig da Geir forsøker å få hans støtte (linje 181-184). Vi ser at agenda her både handler om innhold i møtet (hvilke temaer de skal diskutere) og om struktur (rekkefølge og hvor mye tid de skal bruke). I neste del vil jeg komme nærmere inn på hvordan disse agendaene viser seg i interaksjonen, og hvordan talebidragene behandles av de andre. Analysen vil hovedsakelig omhandle del 2-4, siden det er der det skjer mest i forhold til etableringen av agenda.

5.3 Etablering av agenda

5.3.1 Forhandling om agendaens struktur

Møtelederens forslag og deltakernes respons

Jeg vil nå se på hvordan møtelederen, Rune, lanserer sine forslag til agenda. Et forslag inneholder en handlingsanvisning, men i motsetning til fastlagte vedtak eller bestemmelser er forslag åpne for diskusjon og forhandling. Det første forslaget kommer i turen der Rune markerer at møtet er begynt: "da e' det vel bare å begynne da". Her foreslår han at "vi må nesten kanskje prøve å være litt sånn disiplinerte i forhold til dette (her)."

Utdrag (1)

- 14 R: ↑ Ehm. (.) .hh da e' det vel bare å begynne da, (.) vi skal vær' ferdig til tolv tredve.
 15 (0.2)
 16 R: også trur jeg at at vi kunne gjerne ha fylt heile den tida med filosofiske
 17 diskusjoner om prosjektene e' riktige og om eh målene e' riktig og alt det der men
 → 18 asså, (0.2) vi må nesten kanskje prøve å være litt sånn disiplinerte i forhold til
 19 dette (her det) hvis vi begynner inn på det sporet der så kommer vi aldri noen vei.

Hvordan er dette forslaget komponert? Hvis vi starter med ordvalget, ser vi at det er flere *dempere* her. *Dempere* og *forsterkere* er pragmatiske uttrykk som enten modererer eller understreker det taleren sier. De uttrykker altså "talerens subjektive holdninger til hans egen ytring" (Svennevig m.fl. 2005: 36). I dette forslaget fungerer både "nesten", "kanskje", "prøve" og "litt sånn" som demperer. Selv om "må" signaliserer noe som ikke er til diskusjon, virker demperne til at det kan forstås som et forsiktig forslag. I tillegg ser vi at Rune bruker det inkluderende pronomenet "vi må" og ikke "dere må". Det kan peke på at forpliktelsen kommer utenfra, og ikke fra møtelederen. Møtelederen uttrykker dermed ingen autoritativ ovenfra-og-ned-holdning, men ser ut til å viderebringe det han har blitt pålagt. Dette korresponderer med hva Holmes & Stubbe sier i *Power and Politeness in the Workplace* om at det kreves en form for oppmerksomhet mot høflighet når man ber en på samme nivå i

organisasjonshierarkiet om å gjøre noe (2003: 40). I dette utdraget vises en slik høflighet gjennom forsiktighet.

Hvis vi ser på hvor forslaget er plassert, ser vi at det kommer etter en angivelse av tidsrammen: "vi skal vær' ferdig til tolv tredve". Forslaget om å være disiplinerte kan dermed forstås i sammenheng med å holde seg innenfor tidsrammen. Dette forsterkes videre av at forslaget følger etter Runes forsøk på å avgrense møtet fra å bevege seg ut på "filosofiske diskusjoner om prosjektene e' riktige og om eh målene e' riktig". Motsetningen mellom det filosofiske på den ene siden og det disiplinerte på den andre markeres med konjunksjonen "men". Det er et kjent retorisk avvæpnende virkemiddel å komme motstanderen i forkjøpet ved å forsvare en eventuell innsigelse før den kommer. Ut fra måten Rune komponerer ytringen om å unngå den filosofiske "diskusjonsfella", kan det se ut til at dette er en kjent diskusjon i gruppen, som han forsøker å legge død ved å avgrense det til å ligge utenfor dagens agenda i starten av møtet. Etter forslaget følger en *begrunnelse*²⁰ som peker på en mulig konsekvens av å ikke følge forslaget: "hvis vi begynner inn på det sporet der så kommer vi aldri noen vei". På den måten underbygges forslaget av den kontrasterende avgrensningen før, og begrunnelsen som følger like etter. At Runes første forslag inneholder en rekke dempere og begrunnelser, tyder på at han ser det som en dispreferert handling å pålegge sine jevnbyrdige kollegaer noe, noe som gjør at han legger ned så mye interaksjonelt arbeid i forslaget (Hutchby & Wooffitt 2008: 47).

Hva slags respons får Rune på dette forslaget? La oss se hva som skjer videre:

Utdrag (2) (forts. utdrag 1)

- 20 R: (.) eh for eksempel så e're- noterte e' meg at målene e' å få ut tilstandsbasert
 21 vedlikehold. >'kje sant< at vi e' all- fire av prosjektene e' knytta mot det som må:l,
 22 (.) .hh og ikkje mot regularitetsforbedringer >for eksempel<
 23 men revisjonsstrategier e' jo (.) nittini prosent mot det med å forbedre revisjon,
 24 nei: med regularitet, og ikkje det med tilstandsbasert vedlikehold.
 25 (.) så hvordan de prosjektene er knytt opp mot målene e' jo: for så vidt
 26 kan jo diskuteres fleire timer om det e .hh [( )]

²⁰Eng. *account*, Hutchby & Wooffitt 2008: 47

-
- 27 D: [den e']den e'kje interessant
 28 R: den e'kje det ehh så (.) det som e' stor utfordring her da s, .h det e' jo å lage
 29 gode: leveranser da, som vi kan e: som andre kan prate om og forstå og selge.
 30 (0.3) og formidle utad. (0.3) det e' jo den store hovedoppgaven. .hh=

Etter forslaget kommer en mikropause (linje 20), men ingen tar ordet, så Rune fortsetter sin tur. I linje 25-26 gjentar han muligheten for at temaet kan "diskuteres fleire timer". Først her ser vi at en annen tar ordet, idet David begynner en tur i overlapp med Rune. Vi ser imidlertid at Rune trekker sin tur, og overlater arenaen til David. Det interessante her er at Davids ytring nærmest fungerer som en fortsettelse, eller en *kollaborativ fullføring*²¹ av Runes ytring. Man kan forestille seg at de to ytringene hang sammen ved å føye til et "men": "kan jo diskuteres fleire timer om det e .hh men den e'kje interessant". Det ser ut til at David forstår hvor Rune vil, og viser enighet ved å foregripe det poenget som Rune er på vei mot. Responsen fungerer altså i likhet med kollaborative fullføringer til å markere at det er forstått, og at han er enig med Rune (Kangasharju 2002: 1466). At Davids forståelse er adekvat, ser vi i Runes bekræftelse i neste tur, der han gjentar Davids ytring (linje 28), før han fortsetter på noe nytt. Denne overgangen viser hvordan turtakingen er organisert ut fra en orientering mot såkalte *overgangsrelevante steder*,²² det vil si steder der det er mulig å bytte taler uten å bryte normene for turtaking. Dette behandles som et mulig overgangsrelevant sted, selv om David tar ordet i overlapp med Rune. Slike steder der resten av ytringen forutses, kalles også *recognitional onset* (Hutchby & Wooffitt 2008: 50, 56). At denne overgangen er legitim, ser vi av at Rune overlater turen til David. Hadde Rune derimot ment at David ikke hadde rett til å ta ordet, hadde han muligens fortsatt å kjempe om ordet i overlapp med David. Vi ser altså at deltakerne orienterer seg mot noen felles turtakingsregler, og at de på den måten samarbeider om å skape en felles forståelse.

Mens Runes første forslag omhandler hva de *ikke* skal diskutere, handler det neste om hvordan de skal strukturere møtet. Se på dette utdraget:

---

²¹ Eng. *collaborative completions*, se Lerner, 1987, 1996

²² Eng: *transition-relevance places*, Hutchby & Wooffitt 2008: 50

Utdrag (3)

- 39 R: ↑ja [egent]lig .h d' e' jo det. hh mak- pengemakta rår (.)
 40 D: [hehehe]
 → 41 R: ↑også tror æ vel kanskje det at vi bør e: muligens prioritere:
 42 rekkefølgen på prosjektene utifra (.) eh kompleksitet og eh (.)
 43 altså de som- det e' noen som e' ganske klare andre e' relativt uklare så,
 44 .hh d' e' vel kanskje fordel å begynne med de mest uklare da,
 45 (.) for da har vi iafall mest effekt ut av det vi gjør (.) siden vi først e' samla
 46 e vet ikkje (.) om deir' e' einige i det at vi tar og lister opp prosjektene først,
 47 og så tar vi å: bestemmer rekkefølgen vi skal'e: diskutere de i,
 48 (0.2)
 → 49 R: og så må vi jo sette opp en tidsplan kanskje
 50 som gjør at vi kommer i mål med alt >på en eller annen måte,<
 → 51 (.) og så bestemme formatet vi ska' skrive ned ehh leveransene på.

I dette utdraget finner vi tre forslag til hvordan struktureringen kan gjøres: Først foreslår Rune at de bør prioritere rekkefølgen på prosjektene (linje 41-47). I linje 49-50 foreslår han at de må sette opp en tidsplan, og til sist foreslår han at de må bestemme formatet de skal skrive ned leveransene på (linje 51).

Er det noen likheter i hvordan forslagene her komponeres i forhold til det første forslaget? Forslaget i linje 41-47 ligner det forrige ved at det også kan betegnes som svakt eller forsiktig. Det ser vi både på grunn av nøleordene "eh", og demperne som virker til å nedtone det som sies. Vi finner hele fire dempere som forholder seg til modalverbet "bør": "tror", "vel", "kanskje" og "muligens". Deretter følger en nærmere forklaring av forslaget: "altså det som- det e' noen som e' ganske klare andre e' relativt uklare", før forslaget gjentas to ganger: Først i linje 40 med nok en demper ("kanskje"), så i linje 42-43, med et litt annet design. Der orienterer Rune seg mot de andre og etterspør om de er enige: Formuleringen "e vet ikkje (.) om deir' e' einige i det at" holder muligheten åpen for at de ikke er enige i forslaget, og fungerer dermed også som et forsiktig forslag. Et siste fellestrekk med forrige forslagsdesign er at vi også finner begrunnelser her. Linje 45 inneholder faktisk to begrunnelser: "for da har vi i hvertfall mest effekt ut av det vi gjør" knytter an til målrettetheten for møtet. Den andre begrunnelsen "siden vi først e' samla." er mer tvetydig. Det kan se ut til at Rune antyder at han ikke helt ser poenget med møtet, men siden de først er samlet, bør de gjøre det beste ut av det. Det er imidlertid ingen respons som viser de andres

forståelse, så det er usikkert hvordan ytringen er forstått. En mulig tolkning er imidlertid at det sier noe om Runes forståelse, eller snarere manglende forståelse for hensikten med møtet.²³

Når vi ser på hvordan de to siste forslagene er komponert, finner vi at forslaget om tidsplan (linje 49-50) også modereres med demperen "kanskje", og en begrunnelse som viser til målsettingen. I tillegg modereres begrunnelsen med det etterstilte "på en eller annen måte". Det tyder på at Rune ikke helt ser for seg om og hvordan de skal komme i mål. Forslagene minner om en opplisting ved at de bindes sammen med sekvensmarkøren "og så". Det siste forslaget adskiller seg imidlertid ved at det leveres uten modalt hjelpeverb, dempere og begrunnelser, og det ligger dermed nærmere en fastlagt plan enn et forslag til diskusjon. De to første forslagene om å strukturere møtet er, i likhet med det første vi så på, designet med dempere og begrunnelser. I tillegg har vi sett at Rune kommer med en eksplisitt oppfordring om respons på forslaget om å bestemme hvilken rekkefølge prosjektene skal diskuteres i (linje 46-47).

Jeg vil nå se hvordan de øvrige møtedeltakerne reagerer på disse forslagene til agenda og etterspørselen om respons. Når og hvordan kommer responsen her?

Utdrag (4) (forts. utdrag 3)

- 46 e vet ikkje (.) om deir' e' einige i det at vi tar og lister opp prosjektene først,
 47 også tar vi å: bestemmer rekkefølgen vi skal'e: diskutere de i,
 → 48 (0.2)
 49 R: også må vi jo sette opp en tidsplan kanskje
 50 som gjør at vi kommer i mål med alt >på en eller annen måte,<
 51 (.) og så bestemme formatet vi ska' skrive ned ehh leveransene på.
 → 52 (0.4)
 → 53 D: °mm°
 54 R: Eh: >vet 'kje< (.) om det e' en grei måte å gjør' det på,
 55 vis: *søker å få blikkontakt med alle rundt bordet*
 → 56 (0.2)
 57 vis: *D og G ser ned i bordet*
 58 R: Geir hva sie' du?

²³ Dette kan understøttes av at Rune i intervjuet som ble gjort i etterkant av møtet ga uttrykk for at "det var lite gjennomtenkt og lite planlagt". Lysklettets intervjunotater 05.11.02.

-
- 59 G: .hm ja det er helt greit
 60 vis: *retter seg opp på stolen og legger armene i kors*
 61 D: °hmhmhm°=
 62 vis: *sitter med hånda foran munnen, vendt mot G*
 63 A: =en annen ting og det er jo det er jo: (0.4) hvis en ser på eh det er jo mange prosjekta
 64 no- annonsert at det er mange prosjekt. det går på revisjonssentral,

Etterspørselen etter respons i linje 46-47 gjør en av- eller bekreftelse fra de andre sekvensielt relevant (Clifton 2009: 69). Da det ikke kommer noen respons, fortsetter Rune sin tur med å lansere forslagene om tidsplan og format. Vi ser at han gir de andre mulighet til å respondere, siden det er en liten pause før han fortsetter (linje 48). Ut fra reglene om distribusjon av turtaking vet vi at en taler har rett til å fortsette sin tur hvis ingen andre utnevner seg selv til neste taler (Hutchby & Wooffitt 2008: 51). Etter det tredje forslaget ser vi at Rune igjen gir mulighet til noen av de andre å ta ordet ved at det kommer en pause (linje 52). David er den eneste som responderer, etter et lite halvsekunds stillhet. Responsen er lav og minimal: "°mm°". Det ser ut til at Rune ikke er tilfreds med det, siden han gjentar sin etterspørsel etter om det er en grei måte å gjøre det på. Denne henvendelsen ser ut til å være rettet mot alle, siden han prøver å etablere blikkontakt med alle rundt bordet etter tur (linje 55). Heller ikke nå får han noen respons, og to av deltakerne sitter og kikker ned i bordet (linje 56-57). På tredje forsøk retter han spørsmålet direkte til en av deltakerne, nemlig Geir. Ut fra reglene om taleturer, legger denne turtildelingen et visst press på å svare. Vi ser også at Geir gir en bekreftelse på at det er greit (linje 59-60), og de kan omsider gå videre.

Geirs tilslutning kan muligens forstås noe tvetydig. Ordvalget "greit" signaliserer en minimal aksept; en sterkere tilslutning kunne for eksempel vært "det høres bra ut" eller lignende. Måten han leverer ytringen på, altså stemmebruken, viser også en nøktern og avmålt tilslutning. Ambivalensen kommer fram i Davids reaksjon på ytringen, siden han sitter og humrer svakt med hånda foran munnen etter Geirs respons. Det kan være at David kjenner Geir så godt at han gjenkjenner motstanden i Geirs stemmebruk og kroppsspråk. Det at han legger armene i kors, vil i mange sammenhenger forstås som et signal om lukning eller tilbaketrekning. Det ser dessuten ut til å være et mønster i materialet at Geir bytter stilling og legger armene i

kors når han er uenig i noe, eller ikke kommer til orde. De gangene han derimot har ordet og argumenterer for sitt syn, sitter han gjerne framoverlent og gestikulerer med armene.²⁴ Det er derfor ikke utenkelig at David, som jobber sammen med han hver dag, har lært seg å tolke kroppsspråket hans. Det er imidlertid vanskelig å si noe sikkert om dette, men det kan virke som at Davids latter forholder seg til det motsetningsfylte og opposisjonelle i Geirs ytring.

Dette utdraget peker på et fenomen i møter som blant annet Barnes (2007) og Sandlund & Denk (2007) har undersøkt, nemlig at møteledere ofte adresserer ytringer, så som spørsmål og oppsummeringer, til hele gruppen. Vi ser her at Rune gjentar et spørsmål som er adressert til hele gruppen to ganger. På andre forsøk viser han i tillegg med blikket at han henvender seg til hver enkelt, og at han ønsker et svar. Undersøkelsene har vist at slike uadresserte henvendelser er vanskelige å forholde seg til. Det kan være vanskelig for en deltaker å vite om man kan svare på vegne av alle. Derfor blir det i mange tilfeller uklart om en respons er på vegne av dem selv eller gruppen. Dette fører ofte til at det ikke kommer noe svar i det hele tatt, og Barnes fant et mønster som tilsa at slike ikke-svar ble behandlet som samtykke (Asmuß & Svennevig 2009: 10 f.). I dette utdraget ser vi at ingen av møtedeltakerne tar på seg ansvaret med å svare på vegne av alle. Men her er ikke Rune fornøyd med et slikt muligens stilltiende samtykke, og retter til sist spørsmålet direkte til en av deltakerne. Det kan kanskje være et indisium på at han forstår passiviteten som motstand, eller det kan tyde på at han som møteleder for kollegaer på samme nivå ikke ønsker å gå videre før han har forsikret seg om at han har de andres støtte. Runes formuleringer av spørsmålet går altså fra å være åpent adressert til alle, til å rettes mot en enkelt for å få svar. På den direkte henvendelsen får han også svar, selv om det ikke er helt entydig. Vi ser at deltakerne behandler sekvensen som avsluttet ved at Amund begynner på noe nytt på et overgangsrelevant sted, markert med emneskiftet "en annen ting", uten å få reaksjoner fra noen av de andre. Amunds innspill kommer vi inn på i utdrag 6.

---

²⁴ Se linje 80-105, 120, 128-137, 180, 186, 196, 219, 226. Flere av disse kommenteres i forbindelse med senere utdrag.

5.3.2 Forhandling om agendaens innhold og mål

Møtelederens forslag og deltakernes respons

I forrige del har vi sett hvordan Runes forslag til agenda ble lansert, og hvordan disse forslagene ble behandlet av de andre deltakerne. Disse forslagene handlet imidlertid om møtets struktur og form (rekkefølge, tidsbruk osv.). Minst like viktig i forhandlingen av agenda er *hva* de skal diskutere, altså innholdet, målet og oppgaven for møtet.²⁵ Jeg vil nå se hvordan Rune forsøker å fastsette målet for møtet i samarbeid med de andre deltakerne. Skiller det seg fra hvordan forslagene om møtets struktur ble etablert?

I den lange åpningsturen har vi sett at Rune avgrenser møtet fra potensielle filosofiske diskusjoner. I samme tur tematiserer han hva som er målet for møtet (fra utdrag 2):

- 20 (.) eh for eksempel så e're- noterte e' meg at målene e' å få ut tilstandsbasert
 21 vedlikehold. >'kje sant< at vi e' all- fire av prosjektene e' knytta mot det som må:l,
 22 (.) .hh og ikkje mot regularitetsforbedringer >for eksempel<

Her gjengir han hva en annen har sagt, sannsynligvis lederen for arbeidsseminaret innledningsvis den dagen. "så e're- noterte e' meg" er en *selvinitiert selv-reparasjon*²⁶ som tyder på at Rune kanskje først var i ferd med å presentere målet ("så e're-"), før han starter på nytt med en referanse til hva han *noterte* seg. At han henviser til en annen utenfra, er kanskje med på å underbygge påstanden. Samtidig kan det være med på å svekke, eller i alle fall vise tegn til nedvurdering av egen autoritet, siden han ikke framsetter det i egen kraft, men velger å bruke en kilde utenfra for å få tyngde i utsagnet. At han viser til en overordnet definisjon av målet, peker også på at Rune

²⁵ Jeg skiller ikke mellom betegnelse mål og oppgave, men bruker det deltakerne bruker i den aktuelle sammenhengen. Det ser ut til å brukes om hverandre om det de skal gjøre og resultatet av det. Å "lage gode leveranser for nitten millioner" kan både forstås som en oppgave og et mål.

²⁶ Reparasjon (eng. *repair*) brukes for å beskrive en hel rekke fenomener der talere orienterer seg mot å oppklare mulige problemkilder (eng. *trouble sources*) i forståelsesprosessen. *Selvinitiert selv-reparasjon* er en vanlig variant, og innebærer at taleren selv tar initiativ til og utfører reparasjonen. En annen variant er at en mottaker tar initiativ til og reparerer en annens ytring (*andreinitiert andre-reparasjon*). Dette er ofte disprefererte handlinger fordi de ligner korleksjoner, Hutchby & Wooffitt 2008:57f.; Kangasharju 2002: 1453.

ikke ser det som gjenstand for diskusjon. Han bringer det bare videre, og viser dermed lojalitet til overordnede ved å følge opp deres oppdrag. Den avsluttende *common ground*-markøren "kje sant" tyder også på at han behandler dette som kjent for de andre deltakerne, og noe de kan slutte seg til.

Plasseringen av Runes neste formulering av møtets oppgave er også interessant. Det kan virke som at den lange turen gjengitt i utdrag 1 og 2 fungerer som en oppbygning til det som kan karakteriseres som Runes klareste formulering av møtets hovedoppgave, eller mål (fra utdrag 2):

- 27 D: [den e']den e'kje interessant
 28 R: den e'kje det d- ehh så (.) det som e' stor utfordring her da s, .h det e' jo å lage
 29 gode: leveranser da, som vi kan e: som andre kan prate om og forstå og selge.
 30 (0.3) og formidle utad. (0.3) det e' jo den store hovedoppgaven. .hh=

Som vi så i forbindelse med utdrag 3 fungerte Davids respons (linje 27) som et klarsignal til at Rune kunne gå videre. Etter at David har bekreftet at diskusjonen om hvordan "prosjektene er knytt opp mot målene" ikke er interessant, går Rune videre til å lansere hva han mener er "den store hovedoppgaven" (linje 28-30). I motsetning til de tidligere forslagene vi har sett, finner vi ingen dempere her. Eksistensverbet "er" brukes tre ganger, og de modereres ikke med et "kanskje" eller "kan være". I stedet finner vi *common ground*-markøren "jo" to ganger, som fungerer som forsterkere ved å stille det utenfor enhver tvil at det er slik det er. Oppgaveformuleringen oppsummerer det som er fremsatt som tema for dagen (se kap. 4.2), og det bygger videre på den overordnede målformulering som han henviste til i linje 20: "Å lage gode leveranser" fungerer som en reformulering av "målene e' å få ut tilstandsbasert vedlikehold", siden det dreier seg om leveranser for tilstandsbasert vedlikehold. Dette peker på at oppgaveformuleringen fungerer som en *formulation of gist*, det vil si formuleringer som oppsummerer eller trekker konsekvenser på bakgrunn av det som er sagt i det foregående. Jeg velger å bruke den norske oversettelsen *formulering av konsekvens*.²⁷ Slike formuleringer har en viktig funksjon ved at de ofte bidrar til å

---

²⁷ Svennevig, samtale.

fastsette en bestemt betydning av det som har blitt sagt (Clifton 2006: 210). Også ordvalget peker på at turen blir designet som en formulering av konsekvens ved at Rune innleder med inferensmarkøren "så" (Clifton 2009: 67). I "Beyond Taxonomies of Influence" viser Clifton hvordan slike formuleringer brukes av møteledere for å øve innflytelse, for eksempel i beslutninger (2009: 65). I denne sammenhengen er det imidlertid interessant å bemerke at formuleringen av møtets hovedoppgave bare bygger på Runes tidligere ytringer, siden ingen av de andre deltakerne på dette tidspunktet har kommet med innspill om dette. Oppsummeringen til slutt ("det e' jo den store hovedoppgaven") er formulert som en konklusjon som det ikke kan stilles spørsmål til. Det viser seg også ved at ingen av de andre stiller spørsmål til dette.

Lysklett understreker at formålet med slike formuleringer "ikke først og fremst er at de peker bakover og oppsummerer det som er sagt, men like mye at de også peker fremover som en retningsgiver for samtalen videre" (Lysklett 2006: 165 f.). Myers har funnet at de også kan fungere til å styre deltakernes oppmerksomhet i en bestemt retning (Lysklett 2006: 166). Neste utdrag viser hvordan dette skjer i fortsettelsen ved at David bygger videre på Runes oppgaveformulering når han prøver å knytte det opp mot budsjettet:

Utdrag (5) (forts. utdrag 2)

- 30 R: (0.3) og formidle utad. (0.3) det e' jo den store hovedoppgaven .hh=
 31 D: =men vi ska' lag' prosjekta for, (.) tolv million- nei mere °enn det°
 32 tyve millioner?=
 33 R: =nitten millioner har vi i porteføljen du har eh t-[ti] på subsea
 34 D: [ti]
 35 R: og så e' det ni på de andre (.) [sånn] som siste budsjettet e'
 36 D: [°ja°]
 37 R: så vi ska' da altså lage gode leveranser for nitten millioner.
 38 D: så det e' egentlig æ som bestemme da for d' e' æ som har mest pæng'?
 39 R: ↑ja [egent]lig .h d' e' jo det. hh mak- pengemakta rår (.)
 40 D: [hehehe]

Rune følger opp Davids initiativ med en *andreinitiert andre-reparasjon*, der Rune korrigerer Davids formulering til "nitten millioner". Videre gir Rune en ytterligere oppdeling med henvisning til budsjettet, før han gjentar hovedoppgaven enda en gang, konkretisert ut fra Davids innspill om budsjettet: "så vi ska' da altså lage gode

leveranser for nitten millioner". Heller ikke denne formuleringen har noen dempere, men leveres i samme stadfestende format som sist, med et innledende "så" (linje 37). Det bidrar til at også denne ytringen oppfattes som en formulering av konsekvens.

Denne sekvensen viser et tett samarbeid mellom Rune og David i etableringen av møtets mål: Først ved at David markerer enighet med Runes avgrensning mot filosofiske diskusjoner, noe som muliggjør Runes målformulering. Deretter har vi sett hvordan David legger premissene i Runes neste målformulering til grunn når han bringer inn noe nytt (budsjettet), noe Rune på sin side bygger inn i sin siste formulering av målet for møtet. Det ser ut til at Rune i dette tilfellet godtar Davids tilslutning som tilstrekkelig for etableringen av mål for møtet, selv om man ikke har hørt noe fra de andre deltakerne. Dette samsvarer med Barnes' funn om at formuleringer det ikke kommer respons på, behandles som akseptert (Asmuß & Svennevig 2009: 11). Davids humoristiske kommentar og Runes oppfølging av den (linje 38-40) kan også tyde på en orientering mot at temaet er ferdigbehandlet. Kangasharju & Nikko har vist at felles latter ofte indikerer lukning av emner i møtesamtaler (Asmuß & Svennevig 2009: 17).

5.4 Videre forhandling av agenda

På dette stadiet i møtet kan det se ut til at deltakerne har etablert en felles agenda for møtet.²⁸ Vi kan si at agendaen "å lage gode leveranser for nitten millioner ved å diskutere de fem prosjektene i prioritert rekkefølge" er etablert interaksjonelt. Likevel skal vi se at temaet stadig vender tilbake, og at deltakerne forsetter å reforhandle om innholdet og strukturen i agendaen. Hvordan skjer dette? Og hvordan forholder deltakerne seg til agendaen videre i åpningsfasen av møtet?

Hvis vi ser nærmere på Amunds innspill som følger umiddelbart etter Geirs tilslutning i utdrag 4, ser vi at det også orienterer seg mot agendaen:

---

²⁸ Det svarer til del 2 i den skjematiske oversikten (se kap. 5.2.1).

Utdrag (6) (forts. utdrag 4)

- 63 A: en annen ting og det er jo det er jo: (0.4) hvis en ser på eh det er jo mange prosjekta
 64 no- annonsert at det er mange prosjekt. det går på revisjonssentral,
 65 tilstandsdata, konsept og metoder for remote operations
 → 66 d' er,- går det an å se litt på sammenhengen her da jeg mener
 67 s- slik at vi ikke sprer oss sånn mye jeg mener
 → 68 går det an å se på sammenhengen først,
 69 (.) eh det er jo: de stikkordan for hva vi skal snakke om i dag er jo egentlig e:
 70 flere sider av samme sak >er det ikke det?< (0.2) vedlikehold i flere sammenhenger.
 71 vis: *Geir rekker hånda i været*
 72 A: det er jo bare tidsperspektivet som er forskjellig her.

Amund kommer her med et ønske om å "se på sammenhengen [mellom prosjektene] først". Det orienterer seg både til agendaens innhold, ved å "se på sammenhengen", og til strukturen, med ønsket om å gjøre det "først". Videre viser han sin forståelse av hva møtet bør handle om: "det er jo de stikkordan for hva vi skal snakke om i dag er jo egentlig flere sider av samme sak", med en etterlysning om enighet fra de andre: ">er det ikke det?<". Da det ikke kommer noen respons, fortsetter Amund med en reformulering og utdyping (linje 70-72), samtidig med at Geir markerer at han vil ha ordet. Hvordan behandles Amunds innspill av de andre deltakerne?

Utdrag (7) (forts. utdrag 6)

- 73 G: jeg har ett syn da på saken (.) i og med atte David allerede har spilt inn (.)
 74 atte han e: penga (.) [rår]
 75 D: [hmmmm]
 76 vis: *humrer med hånda foran munnen*
 77 R: [ja?]
 78 G: så må jeg si at eh (0.8) det er jo sånn atte (1.0) det vi snakker om er
 79 endring (0.2) i hele a- hele porteføljen er jo endring. .hh det betyr atte, (.)
 80 vis: *G starter med armbevegelser til markering av visse ord, ser mot R,*
 81 *D ser ut i luften, blar i papirer, drikker kaffe osv. (forts. tom. linje 104)*
 82 vi har tidligere operert plattformer (0.3) eh: ute >et eller annet sted,<
 83 og nå skal vi operere plattformer ute og, under eller vi skal kanskje fjerne
 84 plattformene i noen tilfeller, også skal vi under vann. altså det er en (.)
 85 det er dagens tilstand og så går vi videre
 86 R: altså forbe[dring og endring sjølvsagt]
 87 G: [det er det er jo alt samma] ja forbedring og endring det er jo altså en e
 88 endra driftsfilosofi sant, eh remote operation (.) er jo noe vi har hatt over lang
 89 tid, (1.0) >det er jo ingen tvil om at vi har hatt remote operation om du< opererer
 90 en ventil som står .h så du ikke ser'n, så er det remote operation. og nå er det den
 91 ventilen er et produksjonsanlegg under vannet, (.) .h >og du skal kanskje styre
 92 den fra et fjernliggende sted okei det er remote operation.< så alt er jo- asså hans
 93 prosjekt, vil jeg påstå, (.) er remote operations. og da er jo fellesnevneren da, at vi

- 94 skal ha en endringsprosess på en annen type remote operation enn det vi har hatt
 95 tidligere. (0.3) remote operation som vi hadde tidligere var sånn at <hvis vi fikk
 96 problemer med ventilen så kunne vi gå fra kontrollrommet, og ut til ventilen,
 97 observere den, se på tilstanden hans,> se om han hadde det godt, .hh eventuelt
 98 r-reparere'n, og gå tilbake igjen på kontrollrommet å operere. endringa vil da ligge i
 99 at vi har ikke mulighet til å drive den type vedlikeholdsfilosofi fremover, tror jeg.
 100 (.) altså det er remote operations og endring som er de fellesnevnerne her som
 101 jeg har .hh som jeg kan se da, så, selv om han har ti millioner kroner (.) så er det på
 102 en måte (.) e: det må'n være vi- altså det- metodisk så ligger det veldig mye i remote
 103 operation og endring som han må først begynne å jobbe med (.) før man kan begynne
 104 å gå under vann. (.) <vil jeg tro.>
 105 vis: *markerer stavelsene med pekefingeren*
 106 R: ja men ikkje sant da er vi inne litt på (.) da er vi inne på ein sånn litt meir sånn
 107 filosofisk metodisk diskusjon på om det er <under vann eller h over vann (.) så:>
 108 e' det jo i prinsippet de samme elementene som inngår, eh både på det at du må
 109 ha visjoner og strategier i bønn, du må ha folk, på ein eller annen plass, du må ha
 110 systemer som virker, (.) logistikk som supporterer altså, metodisk så e' det jo
 111 samme elementene men det har vel meir om eh [( )]
 112 G: [supporterer] hvilket uttrykk er det
 113 <jeg [kjenner (det ikke)]>
 114 R: [drift og vedlike-] altså driftslogistikk
 115 D: support
 116 G: det supporterer er det det norsk- [engelske]
 117 R: [understøtter] driftslogistikk
 118 G: ja det er det engelske ordet support, som du bruker som det norske (.) supporterer,
 119 °ja vel okei°
 120 vis: *lener seg bakover på stolen, legger armene i kors*

Geirs innspill forholder seg ikke tematisk til Amunds foregående, men knytter tilbake til Davids humoristiske kommentar (linje 38, utdrag 5) om at hans prosjekt har mest penger. Samtidig ser det tilsynelatende ut til at det knytter an til det foregående, i og med at Geir gjenbraker Amunds "flere sider av samme sak" i sin innledning "jeg har ett syn da på saken". Det ser dermed ut til å følge opp Amunds forespørsel "er det ikke det?", men handler i virkeligheten om noe annet: Amund presiserer "saken" til å omhandle "vedlikehold" (linje 70, utdrag 6), mens "saken" i Geirs sammenheng omhandler "endring" (linje 78-79). Etter at Rune har signalisert med en *continuer*²⁹ at Geir kan fortsette, kommer han med et langt innspill der han redegjør for sitt syn på saken. Her ser vi hvordan Geirs innledning fungerer som en *preannonsering*, som gjennom Runes godkjenning forbeholder han retten til en utvidet tur (Svennevig m.fl. 2005: 80-82; Ford 2008: 75). Geir orienterer seg indirekte til innholdet i agendaen

²⁹ Schegloff 1980: 114-115

ved å definere "endring" som det det hele handler om, og han forsøker å definere Davids prosjekt innenfor denne endringsprosessen (linje 92-95). Han avslutter med å komme med et faglig forslag om at det er dette David bør fokusere på i sitt prosjekt (linje 101-105).

Måten Geir komponerer dette på, antyder at han ikke tror David har tenkt å gjøre det på den måten.³⁰ I linje 102 ser det ut til at han starter på en direkte kritikk rettet mot David, som han modererer med en selvinitiert selv-reparasjon: "så, selv om han har ti millioner kroner (.) så er det på en måte (.) e: det må'n være vi- altså det- metodisk så ligger det...". Reparasjonen fra aktiv: "det må'n" til passiv: "metodisk så.." gjør at kritikken blir mer indirekte. Det kan også henge sammen med at han primært henvender seg til Rune, selv om det er Davids prosjekt han omtaler. Det ser vi både ved at det er Rune han ser på, og ved at han gjennomgående omtaler David i tredje person (linje 92, 101, 102, 103). Heller ikke David orienterer seg mot at han er mottaker, siden han ser ut til å være mer opptatt av papirene og kaffekoppen sin enn av det Geir sier (linje 81). Det er også verdt å bemerke hvordan de modaliserende frasene "vil jeg påstå" (linje 93) og "tror jeg" (linje 99) kan fungere til å svekke den epistemiske autoriteten ved å antyde at Geir går ut fra at det finnes andre syn, og at det kan være en viss usikkerhetsfaktor i det han sier. Samtidig fungerer de, sammen med sluttbemerkningen "vil jeg tro" til å understreke at dette er hans overbevisning. Dette vises også ved at stavelsene i sluttbemerkningen markeres med pekefingeren, noe som fungerer som understrekning av overbevisning. De modaliserende frasene orienterer seg dermed både mot muligheten om at det finnes motstridende syn, samtidig som de fungerer til å understreke og vektlegge hans syn.

At David ikke ser seg selv som hovedadressat, ser vi også av at han ikke responderer, selv om innspillet altså omhandler hans prosjekt. I stedet kommer Rune med et argument mot Geirs innspill, begrunnet ut fra agenda: "ja men ikkje sant da er vi inne litt på (.) da er vi inne på ein sånn litt meir sånn filosofisk metodisk diskusjon på om

---

³⁰ Ut fra tilgjengelig datamateriale er det usikkert om dette har vært et tema tidligere, men det kan i så fall være bakgrunn for at det ser ut til at Geir tror David har en annen plan enn det han foreslår.

det er <under vann eller he over vann...". Ved å behandle forslaget om å avgrense møtet fra filosofiske diskusjoner (linje 16-19, utdrag 1) som en beslutning, tilbakeviser han at Geirs poeng er relevant i denne sammenhengen. Dette viser hvordan agenda brukes som legitimering for å bestemme hva møtet skal inneholde og ikke, og understreker dermed agendaens betydning når det gjelder å påvirke møtet (Clifton 2009: 58; Button & Casey 1988/89: 73, Holmes & Stubbe 2003: 71). Når først agendaen er satt, gir den retningslinjer for hva som hører med og ikke. I tillegg er det interessant hvordan Rune og Geir tillegger det "filosofiske" forskjellig valør. Rune bruker det som en negativ vurdering av svevende diskusjoner som ikke hører hjemme i denne sammenhengen, mens Geir snakker om "endring" og "endra driftsfilosofi" (linje 79, 88) som sentralt for veien videre. Det ser altså ut til å være flere syn på hva møtet bør inneholde. Hvordan responderer Geir på Runes avvisende svar?

I stedet for å gå videre inn i diskusjonen, griper Geir fatt i et enkelt ord Rune bruker ("supporterer"), og spør etter betydningen av det. Etter at både Rune og David har gitt en forklaring på hva ordet betyr, kommer Geir med en bemerkning til Runes ordvalg: "det er det engelske ordet support, som du bruker som det norske supporterer °ja vel okei". Dette kan forstås som en sarkastisk kommentar som henger ut Runes språkbruk som forfinet og anglifisert ved at han gjør om det engelske ordet "support" til norsk "supporterer". Den underliggende kritikken viser seg også i tonefallet og kroppsholdningen til Geir når han sier dette. Som vi har sett tidligere, lener han seg tilbake og legger armene noe demonstrativt i kors. I stedet for å forholde seg til saken og gå inn i uenigheten, ledes oppmerksomheten bort fra saken ved å poengtere språkbruken. At Geir plukker på formen, virker også som en delegitimering av Runes ytring, uten at han forholder seg til innholdet. Dette fører til at de ikke oppnår noen felles forståelse eller enighet om dette. Denne delen viser blant annet hvordan Rune behandler agendaen som etablert, og dermed ikke reforhandlbar. I stedet bruker han agendaen til å regulere hvilke emner som skal tas opp og ikke. Det bidrar til at diskusjonen stagnerer, siden ikke alle deltakerne er enige.

5.5 Iverksetting av agendaen

Etter at Rune har plassert Geirs innspill utenfor dagens agenda, og Geir har bemerket Runes språkbruk, vender Rune tilbake til agendaen vi så ble etablert i utdrag 3. Dette markerer også overgangen til del 4 (jf. oversikten i kap. 5.2.1). Hvordan gjør Rune dette, og hvordan responderer de andre deltakerne?

Utdrag (8) (forts. utdrag 7)

- 121 R: °hehe° .hh ↑okey neimen eh (0.3) da tror jeg vi tar og lister opp kanskje:
 122 (0.3) de fem prosjektene altså nå er jo (.) ett prosjekt hos David verdt 10 millioner da,
 123 vis: *reiser seg opp fra bordet og går mot tavla*
 124 (.) mens e: så det e' på en måte: vi må kanskje findele det littegrann=
 125 D: m:æ kan ta de hovedpunktene æ, hovedleveransene mine o:g som æ hadde
 126 tænkt da, (.) uten at æ går ned i detalj på dæm for de blir for mye da men eh=
 127 G: =er det fasiten du skal gi oss nå?
 128 vis: *håndbevegelse retta mot David (varer tom. linje 137)*
 129 D: °tre fire fem seks° det e sju aktivitetene
 130 vis: *ser ned i papirene*
 131 R: men hva er klokka no °e' klokka no°
 132 A: fem over halv ti
 133 R: [halv ti (.) halv elleve]
 134 G: [men skal vi drive gruppearbeidet på en sånn måte at vi] gir fasiten rundt bordet
 135 først også prøver vi å finne oss finn- finne fram til basisen et- til fasiten etterpå,
 136 D: Nei! mene: [vi må i hvert fall] vi må i hvert fall diskutere eh altså: .hh situasjonen e' jo
 137 G: [jeg stiller spørsmålet ( )]
 138 D: sånn at det e jo nå forventninga ut' hos kundene i forhold til hva vi ska: jobbe
 139 med itj'sant, og det e jo på mange måter det som e utgangspunktet for år- neste års
 140 aktivitetene, ikke hva vi bare finn finn på og arti å holl på med itj'sant, så så: æ har jo
 141 kjørt æ har jo kjørt en- et løp i høst hvor vi har e: æ har snakka med folk og (.) og
 142 forhørt mæ litt om hva e' det dæm ønske vi skal jobbe med i dette hær prosjektet
 143 neste år. (0.3) så det e jo viktig å få på: få opp, også får vi diskutere hvordan man
 144 vis: *G rekker opp hånda*
 145 kan vi fyll inn det slik at det blir m- enda bedre.
 146 G: d[a sier] jeg det som så at vi har nitten millioner hvorav ti er allerede gitt,
 147 R: [ja ja]
 148 G: fasiten er gitt og hvilke oppdeling det skal [væra,]
 149 D: [nta >Geir!<]
 150 G: også kan vi diskutere de siste ni.
 151 R: ehehehe æ' vi jeg tror nok vi må nok inn på å diskutere litt subsea og æ (.) .hh fordi
 152 at som sagt e' jo som Amund sier at det er jo en viss sammenheng imellom her,
 153 så d d- poenget er jo at hvis vi jobber med samme tema mot en
 154 undervannskontekst og mot en topsidekontekst så så hvis de metodisk er de
 155 samme, (.) så er det jo en fordel å vite om det o:g se tråden i det
 156 D: ja

I linje 121-122 vender Rune tilbake til agendaen uten noen form for innledning. I hverdagsinteraksjon kreves det gjerne en relevant overgang, for eksempel i form av

tilknytning til det foregående, for å gjøre et slikt emneskift (Asmuß & Svennevig 2009: 13). I møter kan derimot ledere skifte emne legitimt ved å relatere det til noe som har en *kjent-fra-før*-status.³¹ Vi har tidligere sett at Rune har varslet en opplisting av prosjektene som ledd i agendaen. Rune bruker en innpust og *overgangsmarkøren*³² "okey" i et høyere stemmeleie og volum for å markere overgangen til et nytt emne. At slike diskursmarkører ifølge Ford (2008: 54) først og fremst brukes i åpningen av møter, kan kanskje tyde på at Rune behandler overgangen som en tilbakevending til det *egentlige* møtet, og diskusjonen forut som en avsporing. Her ser vi også at Runes initiering av nytt emne skjer uten at deltakerne har oppnådd en felles forståelse om hva som er relevant å ta opp. Utdrag 7 viser at Geir og Rune har ulikt syn på hva dette dypest sett handler om. Det kan være at Rune behandler Geirs ikke-saklige kommentar som at Geir gir seg, eller i alle fall ikke ønsker å gå videre inn i diskusjonen. Clifton påpeker at emneskift fastholder foregående avgjørelser, siden det ikke er gjenstand for mer snakk. Da Rune er den som hadde siste ord i saken, blir ytringen hans om at det går utenfor agenda, stående (2009: 74).

Hvordan responderer de andre deltakerne på Runes initiativ om å liste opp prosjektene? Slik som i utdrag 5 følger David også her opp og samarbeider omkring Runes initiativer, ved at han tilbyr seg å presentere hovedpunktene på det ene prosjektet (linje 125-126). Dette viser at han orienterer seg mot møtelederens rett til å avslutte og innlede emner (Clifton 2009: 63, 68). Men i Davids tur skyter Geir inn et kritisk spørsmål om det er "fasiten du skal gi oss nå?" mens han retter hånden ut mot David (linje 127-128). Dette kan kanskje forstås som en anklage ved at det antyder at Davids leveranser er klare, og dermed ikke til diskusjon i gruppa. David ignorerer spørsmålet, og ser ned i papirene mens han fortsetter å orientere seg mot prosjektet ved å telle lavt hvor mange aktiviteter det har (linje 129-130). Rune responderer heller ikke på spørsmålet til Geir, men spør hvor mye klokka er blitt. Både responsen til David og Rune kan forstås som en hentydning om at Geir tar opp tiden, siden det

---

³¹ Eng. *known-in-advance* status, Button & Casey 1988/89: 62, 67f.

³² Eng. *transition marker*, Barske 2009: 129

kommer på en plass der et svar på Geirs spørsmål er relevant, og dermed *merkbart fraværende*.³³ Orienteringen mot tiden fungerer som et alternativ til å gi et svar, og kan forstås som et forsøk på å vende fokus tilbake til punktet på agendaen om å disponere tiden. Davids og Runes ignorering fungerer dermed som en strategi for å komme bort fra Geirs tidkrevende avbrytelser. Amund opplyser hva klokka er, og Rune begynner å telle lavt med tanke på å finne ut hvor mye tid de har til rådighet.³⁴ I overlapp med Runes telling gjør Geir et nytt forsøk på å spørre om de skal "[drive gruppearbeidet på en sånn måte at vi] gir fasiten rundt bordet først også prøver å finn-finne fram til basisen et- til fasiten etterpå". Kritikken er enda sterkere her, og utvides til også å gjelde Rune, ved at han angriper måten gruppearbeidet drives på. Dessuten peker gjentagelsen på at han behandler ignoreringen som brudd på normen om respons i avpassede par. Ignoreringsstrategien bryter altså den normative forventningen om en relevant andre part, og det merkbare fraværet får reaksjoner fra taleren av første part (Hutchby & Wooffitt 2008: 45). Først nå responderer David på Geirs kritiske spørsmål med et "Nei!" i et irritert tonefall. David fortsetter med å tilbakevise kritikken begrunnet med at han orienterer seg mot hva kundene ønsker. På den måten avviser han at de kan starte helt åpent, slik Geir ønsker, fordi kundenes forventninger "e utgangspunktet for år neste års aktivitet". Kontrasteringen "ikke hva vi bare finn finn på og arti å holl på med itj'sant" fungerer som en implisitt anklage tilbake mot Geir. Til slutt forsøker David å gi et svar på anklagen ved å understreke at gruppens oppgave er å "diskuter hvordan man kan vi fyll inn det slik at det blir m- enda bedre".

Geir forholder seg ikke til argumentene i Davids ytring, men responderer ved å fastholde sin kritikk om at fasiten på Davids prosjekt allerede er gitt (linje 146-148). Ytringen er komponert som en konklusjon: "da sier jeg det som så at...", og kan forstås som et forsøk på en formulering av konsekvens. At Geir rekker opp hånda før David er ferdig med å snakke (linje 144), kan også tyde på at han har planlagt hva

---

³³ Eng. *noticeable absence*, Hutchby & Wooffitt 2008: 45

³⁴ Disponeringen av tiden foregår i siste halvdel av åpningen og behandles derfor ikke her.

han skal si før David er ferdig. I overlapp med Geirs gjentakelse av kritikken kommer David med et oppgitt [nta >Geir!<]. Det kan muligens forstås som en avbrytelse og forsøk på å stoppe Geir, siden det skjer utenfor et overgangsrelevant sted. Geir fullfører imidlertid sin tur etter Davids avbrytelse. Deretter overtar Rune ordet og gir indirekte støtte til David ved at han for andre gang tilbakeviser et av Geirs forslag. Det er flere mulige forståelser av Runes latter i linje 151. At latteren høres anstrengt ut, og at han ler alene, kan tyde på at Rune behandler situasjonen som problematisk. Latter i forbindelse med problematiske temaer er ofte korte i forhold til latter i forbindelse med andre humorsekvenser (Kangasharju & Nikko 2009: 103, 116). Geirs ytring ser heller ikke ut til å være designet humoristisk, det viser også Davids oppgitte avbrytelse. En annen mulighet er at latteren peker på at Rune behandler det som en useriøs og overdreven kommentar. Ved å le av den kan den avskrives som en humoristisk kommentar og ikke en seriøs innvending. Likevel fortsetter Rune med å begrunne hvorfor de må diskutere Davids prosjekt. Det gjør han ved å vise til Amunds innspill om at det er en sammenheng mellom prosjektene (linje 151-155). Utdraget viser hvordan alliansen mellom Rune og David videreutvikles, og at også Amund trekkes inn her. Det blir tydelig hvordan Rune og David forsøker å ignorere Geirs innvendinger, og hvordan Geir protesterer på å bli oversett og overkjørt. Etter at David igjen har gitt sin støtte til Runes utsagn med den minimale responsen "ja", vender Rune tilbake til agendaen. Som sist er det Rune som får siste ordet i diskusjonen, og ytringen "jeg tror nok vi må nok inn på å diskutere litt subsea og æ" blir stående som en formulering av konsekvens ved at han innleder et nytt emne (Clifton 2009: 74).

Neste utdrag viser hvordan Rune igjen vender tilbake til agendaen, og hvordan de andre deltakerne responderer på det:

Utdrag (9) (forts. utdrag 8)

- 157 R: så .h ↑men men vi snakker vel at noen er meir konkret enn andre
 158 så hvis vi skal rangere de i rekkefølgen på hvordan vi diskuterer de
 159 sånn at vi får en tidsplan [her,] for vi skal jo produsere noe, og ave:
 160 D: [m]
 161 R: (.) av erfaring så vet jeg det e' lett at vi kan bruke da lissom heile tida
 162 på det første temaet vi velger også [får] vi forferdelig dårlig tid på resten=

- 163 D: [.hhh]
 164 D: =vi må strukturere det litt
 165 R: så eh:=
 166 D: =god ide
 167 R: eh no har ikkje æ noe på whiteboarden her da men
 168 hvis vi tar opp de fem eh vi tar bare tilfeldig de fem prosjektene vi har. (.)
 169 så har vi revisjonsstrategi (5.0) hvis dere la merke til det så hadde Morten
 170 vis: *skriver tittelen på tavla*
 171 revisjons<intervall,>
 172 A: ja det var det som var [titt]elen hans ja=
 173 R: [å-]
 174 R: =og det er tittelen, men det er jo overhodet ikke det vi egentlig har tenkt på,
 175 intervall er jo bare ein variabel i det med det at at en utvider fra to år til tre år,
 176 eller fra tre år til fire år, men vi ønsker jo egentlig å utfordre heile tankegangen
 177 rundt det med å ha sånne dugnadsarbeid av type revisjon (.)
 178 så den revisjonsstrategien inneholder litt meir enn berre akkurat intervall
 179 G: er du enig i det. (.) stig?=
 180 vis: *lener seg over bordet og ser på S*
 181 S: =ja eg er enig i det [(vet du)]
 182 D: [absolutt]=
 183 G: =[jeg må bare] liksom sånn (.) for at jeg-
 184 S: [°jajaja°]
 185 A: revisjonsintervallet er målet eh °revisjonsstrategien er det vi skal jobbe med°
 186 vis: *G lener seg tilbake igjen, legger armene i kors*
 187 R: ja intervallet må i det hele tatt som noen tørte å si og som dalsgård sa avskaffe.
 188 (.) vi kaller ikke det revisjon meir. hh vi kaller det noen heilt annet,
 189 og jeg kan komme tilbake til det i diskusjonen når vi kommer dit
 190 h-hadde noen interessante diskusjoner med Phillips på e:t seminar om offshore
 191 drift og vedlikehold der. og de har faktisk gjort det vi skal gjøre
 192 G: så du mener at du har en fasit fra Phillips
 193 R: nei[da jeg] har et innspill
 194 G: [nei,]
 195 G: innspill °okey°
 196 vis: *setter seg framover, armene fortsatt i kors*

Ytringen i linje 157-159 knytter både an til agendaforslagene om å prioritere etter kompleksitet og lage tidsplan som vi så i utdrag 3, og til linje 121 i utdrag 8 om å liste opp prosjektene. Overgangen markeres med diskursmarkørene "så" og "men" i et høyere toneleie (Holmes & Stubbe 2003: 74). Utdraget er enda et eksempel på hvordan møtelederen innleder nytt emne ut fra tilknytningen til agenda og det som er kjent fra før. Selv om forslaget ble etablert i utdrag 4, er Rune fortsatt forsiktig i måten han komponerer ytringen på. Han sier ikke "nå skal vi rangere..", men framsetter det hypotetisk: "hvis vi skal rangere de..". I tillegg kommer han også her med to begrunnelser (linje 159-162): Den første ("vi skal jo produsere noe") knytter an til målet om å lage gode leveranser (se utdrag 3), mens den andre begrunner framgangsmåten ut fra erfaringen om at det ofte blir minst tid på de siste temaene.

Det ser altså ut til at han, som i forslagene i utdrag 1 og 3, fortsatt er forsiktig med å instruere likemenn. I linje 163 markerer David med en innpust at han vil si noe, og da han får ordet ved neste overgangsrelevante sted, gir han sin støtte til Runes initiativ (linje 164-166) (Ford 2008: 64). Dette fungerer igjen som klarsignal for Rune til å fortsette sitt rangeringsprosjekt i linje 167 f. Vi ser at Runes rett til å avslutte og innlede emner, de forsiktige forslagene med begrunnelser, og samarbeidet mellom David og Rune som bidrar til å støtte opp om Runes prosjekt, begynner å danne et mønster med det vi har sett tidligere.

I linje 169 kommer Rune endelig igang med opplistingen. Etter at han har kommet med sitt syn på det første prosjektets tittel (linje 169-178), lener Geir seg over mot Stig og spør om han er enig i dette (linje 179-180). Det at han spør, og måten han spør på, tyder på at han er uenig med Rune. Men istedenfor å si det direkte, prøver han å få støtte fra Stig. Her ser det ut til at Geir forsøker en ny strategi, siden han ikke nådde gjennom på egen hånd. Men Stig svarer uten forsinkelse at "ja eg er enig i det [(vet du)]". I overlapp med Stig bekrefter også David at han er enig med Rune (linje 182). Da Geir ikke får noen støtte, begynner han på en ny tur som starter som en innsigelse (linje 183). Amund overtar imidlertid ordet og viser indirekte enighet med Rune med en oppklaring av de to begrepene. Enda en gang ignoreres Geirs ytring, denne gangen av Amund, i form av en avbrytelse. At Amunds begrepsavklaring er i overensstemmelse med Runes syn, ser vi av at Rune bekrefter ("ja"), og fortsetter med å nevne at han har hatt interessante samtaler med Philips om at de har gjort det de skal gjøre (linje 189-191). Som respons på dette gjentar Geir for tredje gang sitt kritiske spørsmål om han har "en fasit fra Philips?" Rune avkrefter det med å kalle det et innspill. Geir gjentar Runes svar ("innspill"), og godtar tilsynelatende svaret med et "okey" mens han bytter stilling. Dette minner om Geirs avslutning på den kritiske bemerkningen i utdrag 7, linje 119-120 ("ja vel okey"). Begge steder virker det som at Geir gir opp å forfølge diskusjonen videre, og biter det i seg i stedet. Det er mulig å forstå tonefallet og det lave stemmevolumet sammen med at han skifter stilling og/eller legger armene i kors som mulig uenighet. I dette utdraget gjøres det mye arbeid i forhold til allianser, og det er det eneste utdraget der alle deltakerne er aktive.

Alliansen mellom Rune og David utvides ved at også Stig og Amund støtter deres posisjon, etter et mislykket allianseframstøt fra Geir. Dessuten viser utdraget hvordan Amund overtar strategien med å ignorere Geir.

I det siste utdraget vi skal se på, lister deltakerne opp de fire siste prosjektene. Utdraget svarer til del 4 b-e i den skjematiske oversikten i kap. 5.2.1. Etter dette utdraget fjernes fokus fra diskusjon omkring agenda, og deltakerne går over til å diskutere prosjektene på tvers (jf. del 5), før de går i gang med hvert enkelt prosjekt. Selv om agendaen også aktualiseres videre i møtet, er det ikke lenger hovedaktivitet i interaksjonen. Dette utdraget fortsetter med å vise hvordan allianser etableres, og hvordan deltakerne forsøker å få innflytelse på agendaens innhold ut fra prosjektenes benevnelser:

Utdrag (10) (forts. utdrag 9)

- 197 R: to e:h nå husker jeg ikke helt rekkefølgen her men vi tar e:=
 198 A: =toeren var collect and use of conditioned data står det.
 199 R: ja det e jo: egentlig (.) teknisk tilstand det ja.
 200 vis: *skriver tittelen på tavla*
 201 (.) <teknisk tilstand,> og- eller tilstandskontroll.
 202 (4.0)
 203 D: generelt? (.)
 204 R: ja alt[så] ja altså d-den e' veldig difus det det ein av de første vi må angripe.
 205 D: [topside,]
 206 R: ↑eh treer'n var
 207 (.)
 208 A: remote operations (.) consepts and methods.
 209 R: °remote operations° fjerndrift
 210 vis: *i ferd med å skrive tittelen på tavla*
 211 G: nei han han kalte de:t [consepts]
 212 R: [nye driftsmodeller]
 213 D: nei vi fikk itj, vi skull ikke bruk det ordet (.) nye driftsmodeller
 214 R: sku'kje vi det?
 215 D: nei, ka va det han kalt det da? eh han brukte et ainna ord på det.
 216 vis: *blar i papirene*
 217 D: han kalt det for e:h konsepter og metoder for fjernstyring
 218 G: ja altså det er slik atte jeg har definert det prosjektet og da heter det
 219 vis: *holder opp et ark som han leser tittelen fra*
 220 concepts and methods for remote operation=
 221 D: =mm
 222 A: det var det han skreiv på tavla.
 223 G: ja for jeg trur han har plukka ut h=
 224 A: =copy paste
 225 G: copy paste altså, (.) [control c control v> hh]
 226 vis: *ser på O, imiterer tasting på tastatur, smiler/ler lydløst mot A og O*

-
- 227 A: [he he]
 228 R: [altså vi har TK subsea,] (.) også har vi da fem. som e:
 229 vis: *skriver tittelen på tavla*
 230 A: operational strategy for sub sea systems
 231 R: subsea vedlikehold.
 232 vis: *skriver tittelen på tavla*
 233 G: der har vi fasiten allerede så det bør vi kanskje ikke tenke på
 234 D: subsea drift og vedlikehold (.) ikke bare vedlikehold
 235 R: ja men det er bare for at vi-
 236 D: °ja°
 237 R: der er pluss pluss og i det så har du egentlig, det altså den her av verdi så er jo
 238 den ti millioner her. også er det here tre også e det to to
 239 (3.5)
 240 R: så egentlig det er egentlig små prosjekter vi snakker om ikke noe store satsinger.
 241 Den her er jo relativt liten hvis ikkje vi greier å få inn midler fra andre steder
 242 D: ja.h

I forbindelse med det tredje prosjektet følger en lengre diskusjon om hva som er riktig tittel. Etter Runes etterspørsel i linje 206, leser Amund opp tittelen: "remote operations (.) concepts and methods". Rune, som står ved tavlen og noterer, gjentar lavt "°remote operations°", før han reformulerer tittelen til "fjerndrift". Før Rune får notert "fjerndrift", kommer Geir med en andreinitiert andre-reparasjon, der han starter på å rette tittelen til "[concepts-]". I overlapp med Geir gir Rune et nytt forslag til benevnelse: "[<nye driftsmodeller>]". Da bryter David inn og tilbakeviser at de skal bruke benevnelsen "driftsmodeller". Runes respons "sku'kje vi det?" tyder på at dette er ukjent for han. David bekrefter i linje 215-217 at det er riktig, og gir en rettelse til hva han mener er riktig tittel. Davids korreksjon leveres forsinket, noe som kanskje kan forstås på bakgrunn av at han ser ut til å lete etter tittelen i papirene sine (linje 216). Samtidig ser vi at dette er en andreinitierte andre-reparasjon som er designet dispreferert på flere måter. Spørsmålet "ka va det han kalt det da?" og "eh han brukte et ainna ord på det" virker til å uttrykke usikkerhet og forsinke selve korrigeringen. I tillegg brukes nøleordet "eh" to steder. Slike nøleord kalles også *dispreference markers*, altså markører av dispreferert respons (Hutchby & Wooffitt 2008: 47 f.). Siden vi hittil bare har sett eksempler på at David støtter Rune, og dermed står i et slags allianseforhold med Rune, er det ikke så rart at David designer korrigeringene dispreferert. Dessuten tyder andreinitierte andre-reparasjoner ofte på uenighet, siden man vanligvis ikke korrigerer andre med mindre man er usikker på forståelsen.

Korreksjoner brukes derfor ofte når det er uenighet i innholdet (Kangasharju 2002: 1453).

I linje 218-220 bekrefter Geir Davids benevnelse, men kommer likevel med en reparasjon der han konstruerer seg selv som ekspert på området: "ja altså det er slik at jeg har definert det prosjektet og da heter det concepts and methods for remote operation". Ved å understreke at det er han som har definert prosjektet, blir det vanskelig å argumentere imot. Det at Geir henviser non-verbalt til arket han holder opp, er også med på å underbygge holdbarheten i ytringen (linje 219). Ekspert er, ved siden av ledere, de som ifølge Holmes & Stubbe har mest innflytelse i møter (2003: 77). At både David og Amund støtter Geirs ytring, gjør at den blir stående, og vi ser at Rune gir seg og går over til neste prosjekt i linje 228. Det er interessant å bemerke at dette er den eneste gangen Geir får gjennomslag, der han ved å framstille seg selv som ekspert får støtte fra de andre.

Det er verdt å merke seg at Geir her benytter muligheten og innleder en humorsekvens, der han gjør narr av vedkommende som har utarbeidet listen med prosjektnavnene: "ja for jeg tror han har plukka ut h=". Amund følger opp med en kollaborativ fullføring ved at han fullfører Geirs ytring med "=copy paste". Geir bekrefter enighet ved å gjenta Amund, og oppgraderer spøken ved å imitere en som sitter ved tastaturet og trykker ctrl c-ctrl v. Dette samsvarer med andre funn som viser at humor på arbeidsplasser ofte fungerer som utfordringer av profesjonell kompetanse (Holmes & Stubbe 2003: 132).³⁵ Det er også interessant å nevne at Geir henvender seg til observatøren/kamera med blikkontakt og smil mens han gjør denne imitasjonen (linje 226). Det kan kanskje forstås som et forsøk på å inndra observatøren i en allianse. Det gjentar seg også senere i møtet at Geir behandler observatøren som en mulig alliansepartner ved at han blant annet henvender seg til observatør/kamera med humorsekvenser.³⁶ Sekvensen peker i alle fall på at Geir og

---

³⁵ Senere i møtet finnes det flere eksempler der Geir utfordrer Davids profesjonelle kompetanse ved bruk av humor. Se f. eks. dvd del 2: 18.50; 26.05; 27.15; 32.30 min.

³⁶ Se f. eks. dvd del 1: 14.44; 16.02; 16.52 min.

Amund behandler emnet som avsluttet, siden slike oppgraderte humorsekvenser ofte finner sted i emneoverganger (Kangasharju & Nikko 2009: 116).

I forbindelse med opplistingen er det interessant å se hvordan Rune bruker sin rettighet til å skrive på tavla for å påvirke defineringen av prosjektene. Som møteleder noterer han prosjektene på tavla, og på fire av prosjektene redefinerer han tittelen på prosjektene. Vi har sett at han redefinerer det første fra "revisjonsintervall" til "revisjonsstrategi" med motstand fra Geir, men med støtte fra Amund og David. Det andre prosjektet benevner han som "teknisk tilstand" uten protester. Da han forsøker å redefinere det tredje prosjektet til "fjerndrift", har vi sett hvordan Geirs argumentasjon med støtte fra Amund og David forhindrer Runes forslag til tittel. Det siste prosjektet forkorter han til "subsea vedlikehold", selv om David presiserer at det heter "subsea drift og vedlikehold (.) ikke bare vedlikehold". Rune tilbakeviser presiseringen og benevnelsen hans blir stående. Dette viser hvordan møtelederens rett til å notere på tavla er med på å bestemme hva som blir stående. Det skjer imidlertid i samarbeid med de andre, siden det forutsetter at han ikke får motstand fra flere deltakere.

I forbindelse med opplistingen av prosjektet David er ansvarlig for, forsøker Geir enda en gang å påtale - og kanskje til og med latterliggjøre - Davids prosjekt med kommentaren "der har vi fasiten allerede så det bør vi kanskje ikke tenke på". Igjen ser vi at fasit-kritikken blir ignorert ved at David i stedet for å respondere på Geirs foregående tur, kommer med en reparasjon av Runes redefinering. Heller ingen av de andre responderer på Geirs kommentar. Så selv om den ser ut til å være designet humoristisk med sin overdrevne karakteristikk, er det ingen som støtter Geir med en muligvis forventet latter eller et smil. Utdraget viser videre hvordan Amund fungerer som sufflør for Rune. Da Rune leter etter tittelen på toeren: "to e:h nå husker jeg ikke helt rekkefølgen her men vi tar e:=", overtar Amund turen med "toeren var collect and use of conditioned data står det". I opplistingen av det femte prosjektet er det enda tydeligere kollaborativ fullføring: På Runes tur "[altså vi har TK subsea,] (.) også har vi da fem. som e:" fullfører Amund med "operational strategy for sub sea systems". I opplistingen av prosjektene hjelper Amund med titlene tre ganger (linje

198, 208, 230). Dette er med på å etablere Amund som støttespiller til Runes agendaprojekt.

5.6 Oppsummering av analysen

Gjennom denne detaljerte analysen av hvordan deltakerne etablerer agenda i møtets første kvarter, begynner et mønster å komme til syne i interaksjonen. Kap 5.3.1 viste hvordan møtelederens forslag angående møtets struktur (form) formuleres forsiktig, med mange dempere og begrunnelser. De formuleres som forslag åpne for diskusjon, og møtelederen etterspør flere ganger respons fra de andre. Det kommer imidlertid ikke så mye respons fra de andre, annet enn på direkte oppfordringer. Det gjør at det på dette tidspunktet i interaksjonen er usikkert om det tyder på passiv motstand, eller om det kan forstås som stilltiende samtykke. Når det gjelder etableringen av agendaens oppgave og mål (innhold), så vi i kap 5.3.2 at disse ikke formuleres som forslag, men som noe som var fastlagt på forhånd av noen utenfra. Siden en av deltakerne ikke er helt enig i målet for møtet, blir det etter hvert mye motstand som aldri blir håndtert, fordi det ifølge agendaen ikke er gjenstand for diskusjon. Forskjellen i møtelederens forslagsdesign kan derfor se ut til å henge sammen med at innholdet i agendaen er gitt utenfra, og dermed ikke designet for diskusjon, mens strukturen for møtet er møtelederens idé, og dermed designet som forsiktige forslag.

Mønsteret i den videre forhandlingen av agenda (kap 5.4) og iverksettingen av den (kap 5.5) er at Geir flere ganger gjentar sin fasit-kritikk. Hver gang blir kritikken tilbakevist eller ignorert av David eller Rune, og Rune vender i stedet tilbake til agendaen. I forhold til etablering av allianser, er det gjennomgående at særlig David, men også Amund støtter opp om Runes forslag til agenda. Samtidig er det interessant hvordan Rune forholder seg til og inndrar det de sier. For eksempel bygger han i utdrag 5 videre på Davids innspill om budsjett, og i utdrag 8 bygger han videre på Amunds innspill om sammenheng, mens han ikke inndrar noe av det Geir sier. Dette peker på innflytelsen Rune har som møteleder ved at han har rett til å velge ut hva som skal med og ikke i formuleringene av konsekvens. Disse blir ofte stående som

konklusjoner, fordi han som møteleder har rett til å innlede og avslutte emner. Clifton beskriver det slik:

Formulations can be a powerful discursive resource for doing influence because they can be used to delete the voice of others and they are also implicative of topic closure (2009: 68).

I neste og siste kapittel vil jeg drøfte resultatene fra analysen i lys av problemstillingene som ble presentert i kap. 4.4. Jeg vil særlig fokusere på hvordan de forskjellige strategiene deltakerne bruker for å få innflytelse på agendaen, påvirker interaksjonen. Møtelederens ledelsesstrategier og etableringen av allianser vil være særlig aktuelle.

6. Avsluttende drøfting av resultater

6.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg oppsummere og drøfte resultatene fra analysen i lys av problemstillingene som ble presentert i kap. 4.4. Jeg starter med å se den overordnede problemstillingen, som omhandlet hvordan agenda ble etablert interaksjonelt i åpningsfasen, i sammenheng med hvordan møtedeltakerne øver innflytelse på agenda. I neste del vil jeg vurdere hvordan hver enkelt deltakers strategier for å øve innflytelse virker i interaksjonen. I forbindelse med Runes strategier vil jeg komme inn på noen muligheter og begrensninger møteledelsen gir i denne interaksjonen. Jeg vil behandle deltakernes alliansestrategier for seg selv, og drøfte hvordan allianser utvikles og fungerer som én strategi for å øve innflytelse på agendaen. Deretter vil jeg peke på mulige anvendelsesområder av denne studien, og foreslå noen perspektiver til videre forskning. Avslutningsvis vil jeg sammenfatte studien med noen refleksjoner rundt det interaksjonelles betydning i denne interaksjonen.

6.2 Deltakernes innflytelse på etablering av agenda

I møteåpningen som er analysert har vi sett hvordan agenda etableres interaksjonelt gjennom møtelederens forslag til struktur og innhold i møtet. Analysen viser at agendaforslagene først etableres etter at deltakerne har godkjent dem, enten med uttalt aksept eller gjennom stilltiende samtykke. Dette viser at forhandling og etablering av agenda er et felles prosjekt, der møtelederen er avhengig av bekreftelse fra de andre for at agendaforslagene blir forstått som beslutninger (Clifton 2009: 68). Dette kan stå som eksempel på Cliftons syn på innflytelse som en *flytende prosess*,³⁷ det vil si et sett av ressurser for å øve innflytelse som ikke eies av én deltaker, men

---

³⁷ Eng. *fluid process*, Clifton 2009: 60

---

som er tilgjengelig for alle deltakerne i en gruppe. Samtidig viser analysen at møtelederen gjør bruk av noen ressurser for innflytelse som ikke er tilgjengelige for de andre deltakerne (Clifton 2009: 76).

Videre kan åpningsfasen karakteriseres av vekslingen mellom samarbeid og konkurranse gjennom møteleders agendaforslag og iverksetting av dem, og deltakernes støtte, kritiske spørsmål, humor, allianseframstøt og taushet. Boden påpeker at de fleste organisasjoner viser en fin balanse mellom samarbeid og konkurranse, og at det er mulig å se hvordan dette skjer i samtaler *in action* (1994: 157). I lys av at agendasetting er en av de viktigste måtene å øve innflytelse på i et møte, kan denne møteåpningen forstås som en kamp om innflytelse på agenda:

Influence over the structure of a meeting is thus one way in which power manifests itself in meetings (Holmes & Stubbe 2003: 71).

Det kan dessuten se ut til at agendaen som etableres her kan ha hatt betydning for hvordan resten av møtet utviklet seg. Det ser vi ved at noen av mønstrene som finnes i åpningen også går igjen senere. For eksempel vender uenigheten om møtets innhold, som aldri blir ferdigbehandlet i åpningen, også tilbake senere av møtet.³⁸ Også balansen mellom samarbeid og konkurranse som vi har sett i åpningen, går igjen i de to sekvensene Lysklett har analysert fra det samme møtet. Lysklett vurderer særlig den ene sekvensen som preget av direkte motstand, aktiv alliansebygging og motstående perspektiver som ikke nærmer seg hverandre (2006: 149, 201). Denne karakteristikken kan også fungere som en dekkende beskrivelse av den analyserte åpningssekvensen; Geir yter motstand i form av gjentagende kritikk, Rune og David etablerer en allianse, og Runes og Geirs perspektiver kan vel ikke sies å nærme seg hverandre i løpet av sekvensen. Lysklett påviser blant annet motstanden i sine sekvenser gjennom deltakernes bruk av *sterke initiativer*. Dette kjennetegner også åpningssekvensen, ved at både Rune og Geir kommer med flere sterke initiativer, i form av henholdsvis Runes forslag og Geirs kritiske spørsmål, som legger restriksjoner på de andres responsmuligheter. Også Lyskletts påvisning av *indirekte*

---

³⁸ Se fotnote 35, 36, 41, 42 for eksempler på mønstre i denne sekvensen som går igjen senere.

responser går igjen i sekvensen jeg har analysert. Det ser vi ved at mange av Runes og Geirs responser ikke forholder seg til, eller ignorerer, foregående ytringer (Lysklett 2006: 47 f.).

6.2.1 Runes dominans- og høflighetsstrategier

Jeg vil nå vende tilbake til hvilke strategier, eller redskaper, de ulike deltakerne gjør bruk av som virker til å påvirke innholdet i møtet. La oss starte med Rune, som også er møteleder. Rune dominerer interaksjonelt i fasen der agenda etableres (jf. kap. 5.3) ved at det nesten utelukkende er han som har ordet, og at initiativene hans legger visse premisser for responsmulighetene til de andre deltakerne. Når det gjelder distribusjon av taleturer ser vi at David flere ganger velger seg selv som neste taler og gir sin støtte til Runes forslag, mens Geir blir pålagt å godta eller avvise forslaget etter at ingen av de andre frivillig har valgt å respondere.³⁹ Samtidig kan Runes forslag om struktur karakteriseres som svake og forsiktige, ved at de komponeres med dempere og begrunnelser, og søker støtte fra de andre. Forslagene om innhold komponeres derimot som fastlagte og udiskutable med henvisning til at de er gitt utenfra. Dette korresponderer med funn hos Nielsen (in press) og Pomerantz & Denvir (2007) om at deltakere som utnevnes som møteledere uten at de befinner seg på et høyere nivå i systemet enn de andre møtedeltakerne, har en tendens til å svekke noe av sin egen autoritet til fordel for å følge øvrige ledes instruksjoner (Asmuß & Svennevig 2009: 14). Forslagene om struktur kan dermed kanskje gi uttrykk for at Rune ved hjelp av en forsiktig høflighetsstrategi orienterer seg mot normen om å ikke instruere likemenn, mens forslagene om innhold komponeres autoritativt, begrunnet ut fra at det er instruksjoner gitt ovenfra.

Samtidig viser analysen at Rune utnytter noen av de rettighetene og ressursene han har som møteleder. Her spiller agendaen en særlig viktig rolle, ved at han gjentatte ganger forsøker å styre interaksjonen når han innleder og avslutter emner ved hjelp av

---

³⁹ Talere som velger seg selv som neste taler blir *self-selected*. Når man derimot blir valgt som neste taler, blir man *selected*, Hutchby & Wooffitt 2008: 51.

agendaen. Vi har også sett at formuleringer av konsekvens er et viktig redskap for å få gjennomslag for, og senere iverksette, forslagene:

Leadership and interactional dominance thus emerge in conversation by the fact that managers acquire the right to define and control the agenda and to formulate the conclusions to the discussions (Asmuß & Svennevig 2009: 14).

Ved at Rune orienterer seg mot normen om å holde seg til agenda, og gjennom retten han som møteleder har til å styre samtalen, bruker han sin rettighet til å tilbakevise innspill som ligger utenfor agenda. Ved at han har definert "filosofiske diskusjoner" utenfor agenda i starten av møtet, blir Geirs hovedinnlegg som omhandler en "endra driftsfilosofi", tilbakevist som irrelevant. På den måten etablerer Rune en rettighet som møteleder til å kunne avgrense møtet fra det som går utenfor agenda, og i stedet vende tilbake til agendaen og oppstillingen av prosjektene. Senere i sekvensen har vi sett at Rune, sammen med David, forsøker å overse Geirs kritiske spørsmål. Dette fungerer som en ignoreringsstrategi, og fører til at Geirs fasit-kritikk og humorsekvenser blir *sekvensielt slettet*⁴⁰ ved at han ignoreres av de som har ordet. Det vitner om at Rune bruker en velkjent strategi for å håndtere uenighet, nemlig unngåelse ved hjelp av agenda:

a frequently used resource for avoiding conflict is to defuse or divert it by referring to the agenda and moving the meeting along (Asmuß & Svennevig 2009: 15).

Denne analysen viser at Runes håndtering av Geirs fasit-kritikk, fører til at diskusjonene omkring møtets mål og innhold ikke blir tatt opp, men stadig vender tilbake.⁴¹ Mønsteret der Rune vender tilbake til agenda etter at han har behandlet Geirs innsigelser som avsporinger, bidrar til at møtelederen her ikke bare snakker *om* planen, men at han virkeliggjør den gjennom det Boden kaller *talking it into being* (1994: 177).

---

⁴⁰ Eng. *sequentially deleted*, Ford 2008: 87

⁴¹ I den analyserte sekvensen gjentas fasit-kritikken fire ganger (linje 127, 134-135, 146-148, 233), og den gjentas også senere i møtet (se dvd del 1: 18.35, 26.15 min).

6.2.2 Møteledelse til forhandling

Fairhurst beskriver ledelse som en "process of influence and meaning management among actors that advances a task or goal" (2008: 511). Hva kan vi si om møtets ledelse på bakgrunn av dette, og hvilke muligheter og begrensninger gir denne møteledelsen i interaksjonen? Møtelederen i dette møtet har ingen overordnet stilling i forhold til de andre møtedeltakerne, men er blitt utpekt av en overordnet til å lede dette arbeidsgruppemøtet. Det kan være noe av grunnen til at det ser ut til at deltakerne gjør en hel del interaksjonelt arbeid for å avklare fordelingen av roller og innflytelse i møtet. Det viser seg særlig gjennom kampen mellom møteleders målrettede og resultatorienterte fokus og Geirs ønske om også å diskutere mer grunnleggende filosofiske spørsmål. Analysen viser altså hvordan deltakerne i denne åpningssekvensen forhandler om hvem som skal styre retningen i samtalen. Dette belyser en sentral side ved ledelse som Gronn (2002) påpeker:

Finally, leadership as influence and meaning management need not to be performed by only one person appointed to a given role. It may shift and distribute itself among several actors (Fairhurst 2008: 511).

Selv om én er utnevnt til møteleder, vil det alltid være muligheter for forhandling og kamp om innflytelse og rett til å styre. Runes rolle som møteleder er ikke er gitt, men forhandles og reforhandles fortløpende gjennom interaksjonen.

Dette viser seg gjennom den utviklingen som skjer i hvordan møtelederen leder denne åpningssekvensen. Han begynner med en åpen og demokratisk tone, der han foreslår en plan for dagen, og aktivt søker støtte og konsensus fra de andre. Men da det kommer en del motstand, dreier lederstilen i retning av det mer autoritære. Det viser seg blant annet gjennom ignorering av innspill møtelederen er uenig i, eller mener ikke hører med til agendaen, og ved at han bruker sin rett til å reformulere og fastsette (sine egne) formuleringer av konsekvens. En slik unngåelsesstrategi fører til at potensiell uenighet ikke blir behandlet og avklart. I stedet forblir det uavklart om kritikken var relevant og muligens kunne bidra til å utvikle og forbedre perspektivet i møtet. At møtelederen velger en unngåelsesstrategi framfor å innta en eksplisitt lederrolle, peker på en mulig begrensning for møteledere som ikke har noen formell

lederposisjon. Møteledelsen viser på den måten en viss motsetning mellom på den ene siden å ønske støtte og respons, men på den annen side å unngå responser som ikke samsvarer med egne interesser og mål. Møtets utvikling med tilbakevendende kritikk ser dermed ut til å ha sammenheng med at møtelederen verken avviser innspillene i kraft av en leders rettigheter, eller gir rom for å behandle innspill som går på tvers av egne synspunkter. Det er mulig at møtet ville utviklet seg annerledes, og kanskje til og med vært mer konstruktivt, hvis innvendingene ikke var blitt oversett, men ble tatt opp og avklart underveis. På den måten kan det være at deltakerne hadde hatt mulighet til å skape en økt felles forståelse for *om*, og eventuelt *hvordan* innspillene kunne inndras i det aktuelle møtet, eller om de heller burde behandles ved en annen anledning. I stedet viser analysen hvordan møtelederen, gjennom støtte fra flertallet, velger å overstyre uten å forholde seg til uenigheten, i kraft av et demokratisk mandat.

6.2.3 Geirs strategier: "er det fasiten du skal gi oss nå?"

Jeg vil nå drøfte hvordan de redskaper og strategier Geir gjør nytte av, virker i forhold til forhandlingen av agenda. Mens det altså er Rune, i samarbeid med David, som dominerer interaksjonelt i første del av åpningen, er Geir passiv og tilbaketrukket i denne delen. Geirs første taletur er i linje 59 (utdrag 4), der han (motvillig?) responderer på Runes direkte henvendelse. I de to neste delene kan Geir derimot sies å dominere interaksjonelt sammen med Rune. Hvordan gjør han dette, og hvordan påvirker det interaksjonen?

Det er særlig to fenomener jeg vil trekke fram: hvordan Geir komponerer sitt hovedinnlegg, og hvordan han komponerer fasit-kritikken. Geirs hovedinnlegg om "endra driftsfilosofi" er sentralt, fordi det bidrar til at forhandling om agenda forblir et tema selv om agendaen på det tidspunktet egentlig er etablert interaksjonelt. Det er flere redskaper Geir bruker som bidrar til at dette er den lengste turen i materialet. Først får han tildelt turen ved at han med håndsopprekning markerer ønske om tur. Deretter starter han med en preannonsering som varsler en lengre tur. Runes continuer ("ja") gir Geir rett til en utvidet taletur som først er ferdig etter at han har

kommet med sitt "syn på saken". Det at Geir designer turen med et langt historisk riss før han kommer til hovedpoenget, gjør at han ikke kan avbrytes før han har kommet til sitt "syn på saken", noe som først skjer etter en god stund. Dessuten virker den lange introduksjonen til å demonstrere kunnskap om dette, og dermed også en viss autoritet. Også måten han leverer innlegget på, med høy, tydelig stemme og mange betoningar og pauser, viser at Geir behandler dette som et viktig innlegg som berettiger en utvidet tur.

Til tross for dette fører innlegget altså ikke fram, men tilbakevises med begrunnelse i agenda. Det er først etter denne avvisningen av det Geir behandler som helt sentralt, at han starter sin strategi som går ut på å avlede diskusjonen og angripe framgangsmåten og innholdet i møtet. Det kommer fram i intervjunotatene fra samtalen med Geir at dette var en bevisst strategi. Der sier han at han "manipulerte bevisst opplegget" fordi han var "uenig i tema og måten ting ble gjort på" (Lysklett: 05.11.2002).⁴² Den gjentatte fasit-kritikken i denne sekvensen er særlig rettet mot Davids prosjekt ved å antyde at han har en fasit klar på forhånd, og dermed ikke er mottakelig for innspill. Men den fungerer også som en kritikk av møtelederens styring, ved at han tillater en diskusjon der svarene allerede er gitt. Analysen viser også at Geir behandler ignoreringen av kritikken som normbrytende, ved at han gjentar kritikken til han blir hørt. Allikevel fører heller ikke denne strategien noen vei, siden Rune og David insisterer på at kritikken er ubegrunnet. Geirs gjentakende kritikk og de andres gjentatte avvisning av den kan beskrives som *reinitiering* (Lysklett 2006: 195-197). Reinitieringen skjer etter at Geirs initiativer avvises eller ignoreres. Siden Geir ikke godtar responsen som adekvat, gjentar han initiativet til han blir hørt, eller til han aksepterer responsen som adekvat. Dette fører til at emneutviklingen stagnerer ved at det samme initiativet stadig vender tilbake, uten at det inndras i den videre samtalen. Den eneste strategien Geir bruker der han faktisk blir hørt, er der han i forbindelse med en prosjekt-tittel framstiller seg selv som ekspert på området fordi det er han som har definert prosjektet. I det tilfellet får han

---

⁴² Også senere i møtet kritiserer Geir måten møtet ble ledet på, han sier blant annet at "jeg mener at det har vært dårlig styring av hele møtet", se dvd del 2: 34.15 min.

gjennomslag gjennom støtte fra David og Amund. Dette viser at redskaper og strategier for innflytelse ikke fungerer i et vakuum, men er interaksjonelle i kraft av at de krever støtte fra andre deltakere for å føre fram. Jeg vil behandle Geirs bruk av humor og allianseforsøket med Stig i forbindelse med drøftingen av allianser.

6.2.4 Davids strategi som støttespiller

I åpningsfasen av dette møtet fungerer David først og fremst som støttespiller for Runes agendaprojekt. Det gjør han hovedsakelig gjennom ytringer som fungerer som kollaborative fullføringer til Runes forslag. I tillegg til at det bidrar til at Rune får gjennomslag for sine forslag, ser det også ut til å bidra til at David får støtte. Når han blir angrepet for å ha fasiten klar på forhånd, er det Rune som tilbakeviser kritikken og forsvaret han. Davids forsøk på å stoppe Geir lykkes ikke. Hver gang er det Rune som sørger for at kritikken blir ugyldiggjort, ved hjelp av møteleders rett til å formulere konklusjoner, innlede nye emner og bestemme hva som hører med til agenda. Møtelederen er altså en god støttespiller å ha når man blir kritisert av jevnbyrdige kollegaer. Jeg sier med dette ikke noe om hvorvidt det er en tilsiktet strategi fra Davids side, men påviser bare at det skjer en slik gjensidig støttespillerfunksjon mellom David og Rune som ser ut til å styrke begge innflytelse i møtet.

Et annet redskap jeg vil trekke fram som David lykkes med, er bruk av humor. I fasen der forslagene etableres, kommer David med en humoristisk kommentar om at det er han som bestemmer, siden hans prosjekt har mest penger (se utdrag 5). Vi så i analysen at denne humorsekvensen bidrar til å lukke emnet der Rune og David i samarbeid har etablert å "lage gode leveranser for nitten millioner" som møtets mål. I tillegg til å stadfeste møtets mål ved å bevege samtalen over på noe nytt, fungerer kommentaren indirekte som en oppvurdering av Davids innflytelse. Det overdrevne elementet gjør at kommentaren behandles humoristisk (jf. Runes latter). Samtidig bekrefter Rune at det stemmer: "↑ja [egent]lig .h d' e' jo det. hh mak- pengemakta rår", noe som bidrar til at det lykkes David å oppgradere sin posisjon begrunnet med at hans prosjekt er det største økonomisk sett. Dette samsvarer med funn om at humor

i arbeidssammenheng kan fungere som en akseptert måte å utføre ansiktstruende handlinger på (Holmes & Stubbe 2003: 117). Å påpeke sin egen makt og rett til innflytelse kan forstås som en mulig ansiktstruende handling, som David kanskje ikke hadde kommet like langt med dersom han hadde komponert det som en seriøs kommentar. At det likevel forstås med en viss sannhetsverdi, kommer også fram i Geirs hovedinnlegg, der han innledningsvis knytter an til denne kommentaren.

6.2.5 Amund og Stigs strategier som støttespillere

Amund og Stig er de som dominerer interaksjonen minst. Likevel spiller de en betydelig rolle ved sin støtte, eller ikke-støtte, til de andres initiativer. Amunds første tur kan betegnes som hans hovedinnlegg i denne sekvensen (se utdrag 6). Der forsøker han å definere møtets tema som "vedlikehold i flere sammenhenger". Innlegget blir ikke fulgt opp direkte i fortsettelsen, på grunn av at Geirs etterfølgende hovedinnlegg, som vi har sett, i stedet knytter an til Davids humoristiske kommentar. Ellers kan Amunds rolle først og fremst karakteriseres som Runes støttespiller. Vi har sett at han hjelper Rune i opplistingen av prosjektene gjennom bruk av kollaborative fullføringer, og et sted overtar han Runes og Davids ignoreringsstrategi, der han i utdrag 9 avbryter Geir i et av hans kritikk-forsøk. Men i forbindelse med Geirs ekspert-argument gir han altså sin støtte til Geir.

Stig er enda mer tilbaketrukket enn Amund. I denne sekvensen bidrar han verbalt bare ett sted, og det er der Geir utfordrer han på om han er enig i det Rune sier (utdrag 9). Ved å bekrefte enighet med Rune markerer han samtidig indirekte uenighet med Geir. Det er bemerkelsesverdig hvordan Stig gjør dette. Ut fra den lokale konteksten kan Stigs svar forstås dispreferert, siden han ikke bekrefter enighet med den som stiller spørsmålet. Likevel ser vi at han komponerer svaret preferert, uten noen form for forsinkelse eller begrunnelse. Det kan kanskje forstås på bakgrunn av at Stig uansett må svare dispreferert for en av partene, siden det i den lokale konteksten er etablert to motstående parter. Det at Stig komponerer svaret preferert, understreker dermed også enigheten med Rune, siden svaret han gir, er det som er preferert for han. Dette viser at når en deltaker blir utfordret til å ta standpunkt

mellom to etablerte parter, må svaret nødvendigvis bli dispreferert for en av dem. Stigs svar er komponert preferert for den han velger å støtte. Dette kan kanskje også ses i sammenheng med Davids disprefererte korreksjon av Rune i utdrag 10. Siden David vanligvis støtter opp om Runes initiativer, ser vi at han komponerer uenighet med Rune dispreferert. Dette kan kanskje tyde på at (dis-)preferanse henger sammen med, og viser seg i allianseforhold, ved at respons komponeres preferert for den man ønsker å støtte, og at respons komponeres dispreferert hvis man er uenig med den man vanligvis støtter, eller den det er forventet at man støtter.

Vi har nå sett hvilke redskaper og strategier de fem møtedeltakerne har gjort nytte av, og vurdert hvordan det påvirker interaksjonen. Jeg vil avslutte denne delen med noen samlende refleksjoner om hvordan allianser etableres, siden vi har sett at det spiller en sentral rolle i møtet.

6.3 Etablering av allianser

Diskusjonen omkring hvilke strategier og redskaper deltakerne gjør nytte av viser hvordan etablering av allianser involverer alle fem møtedeltakere. Det er også en strategi som går igjen gjennom hele åpningen. I følge Kangasharju kan allianser fungere til å forfølge felles mål, eller kan komme i stand ved at noen støtter en annen deltaker som er havnet i en vanskelig situasjon (2002: 1457). Analysen viser hvordan Rune og David forfølger et felles mål, som er etablert gjennom Runes agendaforslag. Samtidig hjelper Rune med å avvise kritikken David får fra Geir. Runes første ledelsesstrategi går ut på at han forsøker å oppnå enighet i gruppa. I starten prøver han å få eksplisitt respons i form av bekreftelse før han går videre, og han gjør mye interaksjonelt arbeid med høflighet og begrunnelser for å få tilslutning fra de andre. Men så lenge det ikke kommer noen respons fortsetter han å gjenta seg selv. Først etter at David viser at han har forstått og markert enighet, går Rune videre. Så Runes første strategi kan betegnes som en konsensusstrategi der han forsøker å få alle med på sitt forslag og på den måten etablere en felles agenda.

Runes strategi lykkes imidlertid ikke helt på grunn av Geirs uenighet. Jeg har så vidt vært inne på spørsmålet om hvorfor Rune valgte nettopp Geir til å godta eller avvise agendaforslaget, og hvilken betydning det får i interaksjonen. Hvis antakelsen stemmer om at Rune avgrenset møtet fra "filosofiske diskusjoner" på bakgrunn av en forventning om at det var Geirs ønske for møtet, kan det være at han ble valgt fordi Rune ved å få eksplisitt aksept fra han ville forberede eller forplikte Geir på å følge opp omkring denne agendaen. I så fall var Runes direkte spørsmål et forsøk på å inngå en allianse - eller i alle fall et samarbeid - med Geir, men altså på sine premisser. Hvis det er tilfellet, ser vi at Rune delvis oppnår dette, ved at Geir godtar agendaen: "det er helt greit". Likevel ser det ut til at David med sin latter forstår Geirs tilslutning som motsetningsfylt. Senere viser det seg jo også gjennom Geirs kritikk at han likevel ikke godtar premissene i agendaen. Dette peker på at en av grunnene til at åpningen utviklet seg som den gjorde, kan bunne i motsetningen i at selv om agendaen ble etablert interaksjonelt med tilslutning, bryter Geir forventningen om samarbeid omkring denne agendaen.

Likevel lykkes det altså å etablere en gjensidig allianse mellom Rune og David. To ganger gir David eksplisitt støtte til og positiv vurdering av Runes agendaforslag, og to ganger forsvarer Rune David mot kritikken. Vi har sett hvordan dette blant annet gjøres ved hjelp av gjentakelser og kollaborative fullføringer, noe som er vanlige måter å etablere allianser på (Kangasharju 2002: 1451, 1466). En annen strategi for å etablere allianser er å bygge videre på tidligere taleres ideer. Det oppvurderer den epistemiske autoriteten, i tillegg til at det demonstrerer relevansen til ytringen det bygges videre på (Ford 2008: 80). Også dette skjer flere steder, blant annet der Rune trekker inn Davids og Amunds ytringer, og der David bygger videre på Runes agendaforslag. Ytringen blir på sin side sekvensielt slettet ved at Geir ignoreres og ikke trekkes inn av de som har ordet.

Det ser ut til at Geir forsøker å bygge allianser ved hjelp av blant annet humor. Humorsekvensen som utvikles mellom Geir og Amund etter at Geir har fått støtte for sin definisjon i et av prosjektene, kan kanskje forstås som et forsøk på en allianse. Vi har sett at allianseframstøtet ser ut til å være rettet mot både Amund og

observatør/kamera. Det er heller ikke utenkelig at den siste fasit-kritikken i denne sekvensen, der David nærmest latterliggjøres, kan forstås som en allianseinvitasjon. Respons i form av latter eller smil fra noen av de andre deltakerne ville i det tilfellet kunne oppfattes som støtte til Geir, og dermed som indirekte motstand mot David. Vi har også sett at Geirs forsøk på å få med Stig i en allianse mot Rune ikke førte fram. Selv om det ikke lykkes Geir å etablere noen allianser i denne sekvensen, viser Lysklettts analyse av en senere sekvens hvordan Geir etablerer en allianse med Elvis for å få gjennomslag for et forslag som gjelder Runes prosjekt. I den samme sekvensen forsøker Rune å få til en allianse med Stig, men denne gangen lykkes det ikke for Rune (2006: 138, 149). Dette viser at alliansene i dette møtet ikke er statiske, men skifter i løpet av interaksjonen.

6.4 Anvendelse og perspektiver til videre forskning

Denne studien har vist hvordan samtaledeltakere automatisk, mer eller mindre bevisst, gjør bruk av avanserte og kompliserte interaksjonelle redskaper og strategier for å øve innflytelse og gjøre jobben sin. Jeg har gjennom en samtaleanalytisk tilnærming undersøkt hvordan dette manifesteres i ett eksempel, så funnene er ikke representative for alle møteåpninger. Men gjennom flere slike detaljerte analyser av hva som faktisk foregår i møtesamtaler, kan man øke kunnskapen om hvordan arbeidsprosesser skjer, for eksempel konkrete eksempler på ledelse, og hvordan innflytelse skjer ved hjelp av språklige og interaksjonelle redskaper. Et større korpus vil kunne utfylle litteraturen innenfor business communication, administrasjons- og ledelsesfag og andre profesjonsområder som anvender møtesamtaler, med empiriske studier av hvordan dette foregår i praksis. Det kan være med til å danne grunnlag for videreutvikling av profesjonell kompetanse generelt, og ledertrening spesielt, gjennom utdanning og kursvirksomhet (Clifton 2006: 215-217). På den bakgrunn vil jeg skissere noen spørsmål som kan være aktuelle i forlengelsen av denne studien.

6.4.1 Perspektiver til videre forskning

Strategier for innflytelse

Denne studien kan fungere som utgangspunkt for videre forskning på hva slags strategier som brukes for å øve innflytelse i møtesamtaler, og kartlegge hvilke muligheter og begrensninger det gir i ulike profesjonelle sammenhenger. Dette er av interesse både for ledere, men også for andre, slik at man blir i stand til å gjenkjenne og gjøre nytte av slike interaksjonelle redskaper.

Møteledelse

(Møte-)ledelse er et område der det finnes store mengder litteratur. Siden det ikke har vært forsket så mye på dette ut fra empiriske eksempler, vil samtaleanalytiske studier av hvordan (møte-)ledelse realiseres i praksis, være et nyttig bidrag til å utfylle og nyansere den eksisterende litteraturen (jf. kap. 1.1.1). Denne studien gir særlig grunnlag for å se nærmere på møteledelse og møtelederens rolle, der møtelederen er på samme organisasjonelle nivå som de øvrige møtedeltakerne. Studien gir også grunnlag for å undersøke hva slags betydning forholdet mellom skriftlige agendaer og den muntlige realiseringen får i møtet, med henblikk på møtets utvikling. Peräkylä & Vehviläinen (2003: 746-747) foreslår en ny vei innenfor CA-forskning der målet er å knytte sammen CA-forskning med profesjonelles egne ideer og normative teorier om slik interaksjon, i dette tilfellet om møteledelse. Peräkylä & Vehviläinens eksplorerende studier er eksempler på fruktbare dialoger mellom CA-forskning og teorier om veiledningssamtaler som fungerer til å utfylle den aktuelle profesjonens teorier med mer detaljerte og konkrete beskrivelser av praksiser og funksjoner.

Allianser, innflytelse og preferanse

Studien viser at det også kan være grunnlag for å se nærmere på hvordan ulike former for allianse (og motstand) fungerer med henblikk på å øve innflytelse i møter. Analysen peker dessuten på et mulig mønster i forhold til preferanse i allianser. Flere studier vil kunne vise hvordan preferanse og dispreferanse markeres når man tar

---

standpunkt ved flere motstående syn. Det vil kunne underbygge eller tilbakevise om komponering av (dis-)preferanse er med på å vise hvilken side man ønsker å støtte.

6.5 Konklusjon - det interaksjonelles betydning

Hensikten med denne studien har vært å vise hvordan agenda etableres interaksjonelt i åpningsfasen av et møte, og undersøke hvordan deltakernes forskjellige strategier påvirker og realiserer denne agendaen. Analysen og drøftingen har vist at åpningsfasen kan karakteriseres som en kamp om innflytelse på agenda, der Rune og Geir fungerer som hovedmotstandere. Samtidig fungerer David, Amund og Stig på ulike måter slik at Runes og Geirs forslag og initiativer enten lykkes eller forhindres, gjennom støtte eller ikke-støtte. Selv om de tre andre deltakerne ikke dominerer interaksjonelt, har de likevel innflytelse på hvilke initiativer som fører fram og ikke.

På bakgrunn av materialet som er undersøkt her, er det ikke grunnlag for å trekke noen generelle slutninger om hvilke strategier eller redskaper som fungerer best, eller gir størst innflytelse. Det kreves for det første et større korpus for å vurdere dette, og svarene vil mest sannsynlig variere avhengig av hvordan strategiene brukes, og av andre kontekstuelle ressurser. Denne eksempelstudien kan imidlertid bekrefte tidligere funn om at møteleders bruk av formuleringer av konsekvens og emneskift ut fra agenda er viktige redskaper for innflytelse i møtesamtaler. Videre bekrefter den Kangasharjus og Fords funn om at kollaborative fullføringer og gjentakelser er viktige redskaper for alliansebygging.

Det jeg avslutningsvis vil trekke fram som særlig interessant ved denne studien, er at den viser hvordan det interaksjonelle aspektet har betydning, *også i forhold til innflytelse*. Selv om det brukes mange redskaper for å prøve å influere, fører disse bare fram når taleren får støtte fra noen av de andre. Redskapene og strategiene i seg selv er derfor ikke nok for å øve innflytelse, men krever støtte og aksept interaksjonelt for å få gjennomslag. Analysen har vist at hvorvidt strategier for innflytelse lykkes, er avhengig av at de får tilslutning fra de andre deltakerne.

Vedlegg 1: Transkripsjonsnøkkel

Transkripsjonskonvensjonene bygger på K. Richards & P. Seedhouse 2005: *Applying Conversation Analysis* (s. xii-xiii), J. Steensig 2001: *Sprog i virkeligheden* (s. 32-37) og Nielsen & Nielsen 2005: *Samtaleanalyse* (s. 244-245), som alle er bearbeidelser av Gail Jeffersons transkripsjonskonvensjoner.

Timing:

[	Indikerer start på overlappende tale
]	Indikerer slutt på overlappende tale
=	Indikerer at det ikke er pause mellom to taleres talebidrag
(1.5)	Indikerer pauselengde. Angis i sekunder og tideler ned til 0.2 sek.
(.)	Indikerer mikropause på mindre enn 0.2 sekunder

Levering/stemmebruk:

e:r jo::	Indikerer lydforlengelse
?	Indikerer stigende intonasjon, ikke nødvendigvis spørsmål
,	Indikerer jevn eller noe stigende intonasjon, fortsettende intonasjon
.	Indikerer fallende intonasjon
<u>ord</u>	Indikerer betoning/markering av det som understrekes
!	Indikerer uttrykkelig, engasjert stemme
STOR	Indikerer merkbart høyere volum enn omkringliggende tale
° °	Indikerer at tale mellom tegnene leveres med merkbart lavere volum
enn	omkringliggende tale
↑ ↓	Indikerer at det som følger etter tegnet leveres i henholdsvis høyere eller lavere toneleie
> <	Indikerer at tale imellom tegnene leveres merkbart hurtigere enn omkringliggende tale
< >	Indikerer at tale mellom tegnene leveres merkbart langsommere enn omkringliggende tale
-	Indikerer hørlig stopp i talen ("cut-off")

Andre symboler:

( )	Indikerer tale som er uklar eller ikke kan identifiseres
(ord)	Indikerer tvil om det som står inne i parentes
.hh	Indikerer hørbar innpust
hh	Indikerer hørbar utpust
→	Utpeker start på ytring/fenomen som er i fokus i analysen
vis:	<i>beskrivelse av visuelle aspekter står i kursiv</i> . Forholder seg til ovenstående linje med mindre annet presiseres. Når initialer ikke nevnes, er det taler av ovenstående linje som beskrives. Ev. blikkretning angis også her.

Vedlegg 2: Transkripsjon av åpning av arbeidsmøte i Statoil

Dvd del 1: 0.00-15.14 min.

Deltakere og plassering rundt møtebordet:

	(tavle)	
Amund (A)		(Elvis senere)
Rune (R)	(bord)	David (D)
Stig (S)		Geir (G)
	(kamera)	(observatør) (O)

- 1 D: hehe
2 (5.0)
3 D: mene: Engeslænd (.) kjem ve'?
4 vis: *blar i papirer, A på vei inn døra*
5 R: Engeslænd æ: så du Engelslænd der ute?
6 vis: *ser på A som er på vei til å sette seg ved bordet*
7 A: no Engeslænd (der ute)=
8 G: =ska' vi vent- jeg syns vi bør vente på han asså
9 D: ne:i det syns æ ik[ke vi ska'] (.) det ha'it vi tida te' asså
10 R: [nei det syns °ikj'æ°]
11 R: det va' et godt forslag (.) eh veldig godt forslag men °ehh kanskje vi hehe
12 bør snakke (.) pedagogisk riktig°
13 vis: *snur hodet vekk fra kamera*
14 R: ↑Ehm. (.) .hh da e' det vel bare å begynne da, (.) vi skal vær' ferdig til tolv tredve.
15 (0.2)
16 R: også trur jeg at at vi kunne gjerne ha fylt heile den tida med filosofiske
17 diskusjoner om prosjektene e' riktige, og om eh målene e' riktig og alt det der men
18 asså, (0.2) vi må nesten kanskje prøve å være litt sånn disiplinerte i forhold til
19 dette (her det) hvis vi begynner inn på det sporet der så kommer vi aldri noen vei.
20 (.) eh for eksempel så e're- noterte e' meg at målene e' å få ut tilstandsbasert
21 vedlikehold. >'kje sant< at vi e' all- fire av prosjektene e' knytta mot det som må:l,
22 (.) .hh og ikkje mot regularitetsforbedringer >for eksempel<
23 men revisjonsstrategier e' jo (.) nittini prosent mot det med å forbedre revisjon,
24 nei: med regularitet, og ikkje det med tilstandsbasert vedlikehold.
25 (.) så, hvordan de prosjektene er knytt opp mot målene e' jo: for så vidt
26 kan jo diskuteres fleire timer om det e .hh [( )]
27 D: [den e']den e'kje interessant
28 R: den e'kje det d- ehh så (.) det som e' stor utfordring her da s, .h det e' jo å lage
29 gode: leveranser da, som vi kan e: som andre kan prate om og forstå og selge.

- 30 (0.3) og formidle utad. (0.3) det e' jo den store hovedoppgaven. .hh=
 31 D: =men vi ska' lag' prosjekta for, (.) tolv million- nei mere °enn det°
 32 tyve millioner?=
 33 R: =nitten millioner har vi i porteføljen du har eh t-[ti] på subsea
 34 D: [ti]
 35 R: og så e' det ni på de andre (.) [sånn] som siste budsjettet e'
 36 D: [°ja°]
 37 R: så vi ska' da altså lage gode leveranser for nitten millioner.
 38 D: så det e' egentlig æ som bestemme da for d' e' æ som har mest pæng"?
 39 R: ↑ja [egent]lig .h d' e' jo det. hh mak- pengemakta rår (.)
 40 A: [hehehe]
 41 R: ↑også tror æ vel kanskje det at vi bør e: muligens prioritere:
 42 rekkefølgen på prosjektene utifra (.) eh kompleksitet og eh (.)
 43 altså de som- det e' noen som e' ganske klare andre e' relativt uklare så,
 44 .hh d' e' vel kanskje fordel å begynne med de mest uklare da,
 45 (.) for da har vi iafall mest effekt ut av det vi gjør (.) siden vi først e' samla
 46 e vet ikkje (.) om deir' e' einige i det at vi tar og lister opp prosjektene først,
 47 og så tar vi å: bestemmer rekkefølgen vi skal'e: diskutere de i,
 48 (0.2)
 49 R: og så må vi jo sette opp en tidsplan kanskje
 50 som gjør at vi kommer i mål med alt >på en eller annen måte,<
 51 (.) og så bestemme formatet vi ska' skrive ned ehh leveransene på.
 52 (0.4)
 53 D: °mm°
 54 R: Eh: >vet 'kje< (.) om det e' en grei måte å gjør' det på,
 55 vis: søker å få blikkontakt med alle rundt bordet
 56 (0.2)
 57 vis: D og G ser ned i bordet
 58 R: Geir hva sie' du?
 59 G: .hm ja det er helt greit
 60 vis: retter seg opp på stolen og legger armene i kors
 61 D: °hmmhmm°=
 62 vis: sitter med hånda foran munnen, vendt mot G
 63 A: =en annen ting og det er jo det er jo: (0.4) hvis en ser på eh det er jo mange prosjekta
 64 no- annonsert at det er mange prosjekt. det går på revisjonssentral,
 65 tilstandsdata, konsept og metoder for remote operations
 66 d' er,- går det an å se litt på sammenhengen her da jeg mener
 67 s- slik at vi ikke sprer oss sånn mye jeg mener
 68 går det an å se på sammenhengen først,
 69 (.) eh det er jo: de stikkordan for hva vi skal snakke om i dag er jo egentlig e:
 70 flere sider av samme sak >er det ikke det?< (0.2) vedlikehold i flere sammenhenger.
 71 vis: G rekker hånda i været
 72 det er jo bare tidsperspektivet som er forskjellig her.
 73 G: jeg har ett syn da på saken (.) i og med atte David allerede har spilt inn (.)
 74 atte han e: penga (.) [rår]
 75 D: [hmmmm]
 76 vis: humrer med hånda foran munnen
 77 R: [ja?]
 78 G: så må jeg si at eh (0.8) det er jo sånn atte (1.0) det vi snakker om er
 79 endring (0.2) i hele a- hele porteføljen er jo endring. .hh det betyr atte, (.)
 80 vis: G starter med armbevegelser til markering av visse ord, ser mot R,
 81 D ser ut i lufta, blar i papirer, drikker kaffe osv. (forts. tom. linje 104)
 82 vi har tidligere operert plattformer (0.3) eh: ute >et eller annet sted,<
 83 og nå skal vi operere plattformer ute og, under eller vi skal kanskje fjerne

- 84 plattformene i noen tilfeller, også skal vi under vann. altså det er en (.)
 85 det er dagens tilstand og så går vi videre
 86 R: altså forbe[dring og endring sjølvsagt]
 87 G: [det er det er jo alt samma] ja forbedring og endring det er jo altså en e
 88 endra driftsfilosofi sant, eh remote operation (.) er jo noe vi har hatt over lang
 89 tid, (1.0) >det er jo ingen tvil om at vi har hatt remote operation om du< opererer
 90 en ventil som står .h så du ikke ser'n, så er det remote operation. og nå er det den
 91 ventilen er et produksjonsanlegg under vannet, (.) .h >og du skal kanskje styre
 92 den fra et fjernliggende sted okei det er remote operation.< så alt er jo- asså hans
 93 prosjekt, vil jeg påstå, (.) er remote operations. og da er jo fellesnevneren da, at vi
 94 skal ha en endringsprosess på en annen type remote operation enn det vi har hatt
 95 tidligere. (0.3) remote operation som vi hadde tidligere var sånn at <hvis vi fikk
 96 problemer med ventilen så kunne vi gå fra kontrollrommet, og ut til ventilen,
 97 observere den, se på tilstanden hans,> se om han hadde det godt, .hh eventuelt
 98 r-reparere'n, og gå tilbake igjen på kontrollrommet å operere. endringa vil da ligge i
 99 at vi har ikke mulighet til å drive den type vedlikeholdsfilosofi fremover (.) tror jeg.
 100 (.) altså det er remote operations og endring som er de fellesnevnerne her som jeg
 101 har .hh som jeg kan se da, så, selv om han har ti millioner kroner (.) så er det på
 102 en måte (.) e: det må'n være vi- altså det- metodisk så ligger det veldig mye i remote
 103 operation og endring som han må først begynne å jobbe med (.) før man kan begynne
 104 å gå under vann. (.) <vil jeg tro.>
 105 vis: *markerer stavelsene med pekefingeren*
 106 R: ja men ikkje sant da er vi inne litt på (.) da er vi inne på ein sånn litt meir sånn
 107 filosofisk metodisk diskusjon på om det er <under vann eller h over vann (.) så:>
 108 e' det jo i prinsippet de samme elementene som inngår, eh både på det at du må
 109 ha visjoner og strategier i bønn, du må ha folk, på ein eller annen plass, du må ha
 110 systemer som virker, (.) logistikk som supporterer altså, metodisk så e' det jo
 111 samme elementene men det har vel meir om eh [( )]
 112 G: [supporterer] hvilket uttrykk er det
 113 <jeg [kjenner (det ikke)]>
 114 R: [drift og vedlike-] altså driftslogistikk
 115 D: support
 116 G: det supporterer er det det norsk- [engelske]
 117 R: [understøtter] driftslogistikk
 118 G: ja det er det engelske ordet support, som du bruker som det norske (.) supporterer,
 119 °ja vel okei°
 120 vis: *lener seg bakover på stolen, legger armene i kors*
 121 R: °hehe° .hh ↑okey neimen eh (0.3) da tror jeg vi tar og lister opp kanskje:
 122 (0.3) de fem prosjektene altså nå er jo (.) ett prosjekt hos David verdt 10 millioner da,
 123 vis: *reiser seg opp fra bordet og går mot tavla*
 124 (.) mens e: så det e' på en måte: vi må kanskje findele det littegrann=
 125 D: m:æ kan ta de hovedpunktene æ, hovedleveransann mine o:g som æ hadde
 126 tenkt da, (.) uten at æ går ned i detalj på dæm for de blir for mye da men eh=
 127 G: =er det fasiten du skal gi oss nå?
 128 vis: *håndbevegelse retta mot David (varer tom. linje 137)*
 129 D: °tre fire fem seks° det e sju aktiviteta
 130 vis: *ser ned i papirene*
 131 R: men hva er klokka no °e' klokka no°
 132 A: fem over halv ti
 133 R: [halv ti (.) halv elleve]
 134 G: [men skal vi drive gruppearbeidet på en sånn måte at vi] gir fasiten rundt bordet
 135 først også prøver vi å finne oss finn- finne fram til basisen et- til fasiten etterpå,
 136 D: Nei! mene: [vi må i hvert fall] vi må i hvert fall diskuter eh altså: .hh situasjonen e' jo

- 137 G: [jeg stiller spørsmålet ( )]
 138 D: sånn at det e jo nån forventninga ut' hos kundan i forhold til hva vi ska: jobbe
 139 med itj'sant, og det e jo på mange måta det som e utgangspunktet for år- neste års
 140 aktivitet, ikke hva vi bare finn finn på og arti å holl på med itj'sant, så så: æ har jo
 141 kjørt æ har jo kjørt en- et løp i høst hvor vi har e: æ har snakka med folk og (.) og
 142 forhørt mæ litt om hva e' det dæm ønske vi skal jobbe med i dette hær prosjektet
 143 neste år. (0.3) så det e jo viktig å få på: få opp, også får vi diskuter hvordan man
 144 vis: *G rekker opp hånda*
 145 kan vi fyll inn det slik at det blir m- enda bedre.
 146 G: d[a sier] jeg det som så at vi har nitten millioner hvorav ti er allerede gitt,
 147 R: [ja ja]
 148 G: fasiten er gitt og hvilke oppdeling det skal [væra,]
 149 D: [nta >Geir!<]
 150 G: også kan vi diskutere de siste ni.
 151 R: ehehehe æ' vi jeg tror nok vi må nok inn på å diskutere litt subsea og æ (.) .hh fordi
 152 atte som sagt e' jo som Amund sier at det er jo en viss sammenheng imellom her,
 153 så d d- poenget er jo at hvis vi jobber med samme tema mot en
 154 undervannskontekst og mot en topsidekontekst så så hvis de metodisk er de
 155 samme, (.) så er det jo en fordel å vite om det o:g se tråden i det
 156 D: ja
 157 R: så .h ↑men men vi snakker vel at noen er meir konkret enn andre
 158 så hvis vi skal rangere de i rekkefølgen på hvordan vi diskuterer de
 159 sånn at vi får en tidsplan [her,] for vi skal jo produsere noe, og ave:
 160 D: [m]
 161 R: (.) av erfaring så vet jeg det e' lett at vi kan bruke da lissom heile tida
 162 på det første temaet vi velger også [får] vi forferdelig dårlig tid på resten=
 163 D: [.hhh]
 164 D: =vi må strukturer det litt
 165 R: så eh:=
 166 D: =god ide
 167 R: eh no har ikkje æ noe på whiteboarden her da men
 168 hvis vi tar opp de fem eh vi tar bare tilfeldig de fem prosjektene vi har. (.)
 169 så har vi revisjonsstrategi (5.0) hvis dere la merke til det så hadde Morten
 170 vis: *skriver tittelen på tavla*
 171 revisjons<intervall,>
 172 A: ja det var det som var [titt]elen hans ja=
 173 R: [å-]
 174 R: =og det er tittelen, men det er jo overhodet ikke det vi egentlig har tenkt på,
 175 intervall er jo bare ein variabel i det med det at at en utvider fra to år til tre år,
 176 eller fra tre år til fire år, men vi ønsker jo egentlig å utfordre heile tankegangen
 177 rundt det med å ha sånne dugnadsarbeid av type revisjon (.)
 178 så den revisjonsstrategien inneholder litt meir enn berre akkurat intervall
 179 G: er du enig i det. (.) stig?=
 180 vis: *lener seg over bordet og ser på S*
 181 S: =ja eg er enig i det [(vet du)]
 182 D: [absolutt]=
 183 G: =[jeg må bare] liksom sånn (.) for at jeg-
 184 S: [°jajaja°]
 185 A: revisjonsintervallet er målet eh °revisjonsstrategien er det vi skal jobbe med°
 186 vis: *G lener seg tilbake igjen, legger armene i kors*
 187 R: ja intervallet må i det hele tatt som noen tørte å si og som dalsgård sa avskaffe.
 188 (.) vi kaller ikke det revisjon meir. .hh vi kaller det noen heilt annet,
 189 og jeg kan komme tilbake til det i diskusjonen når vi kommer dit
 190 h-hadde noen interessante diskusjoner med Phillips på e:t seminar om offshore

- 191 drift og vedlikehold der. og de har faktisk gjort det vi skal gjøre
 192 G: så du mener at du har en fasit fra Phillips
 193 R: nei[da jeg] har et innspill
 194 G: [nei,]
 195 G: innspill °okey°
 196 vis: *lener seg framover, armene fortsatt i kors*
 197 R: to e:h nå husker jeg ikke helt rekkefølgen her men vi tar e:=
 198 A: =toeren var collect and use of conditioned data står det.
 199 R: ja det e jo: egentlig (.) teknisk tilstand det ja.
 200 vis: *skriver tittelen på tavla*
 201 (.) <teknisk tilstand,> og- eller tilstandskontroll.
 202 (4.0)
 203 D: generelt? (.)
 204 R: ja alt[så] ja altså d-den e' veldig diffus det det ein av de første vi må angripe.
 205 D: [topside,]
 206 R: ↑eh treer'n var
 207 (.)
 208 A: remote operations (.) concepts and methods.
 209 R: °remote operations° fjerndrift
 210 vis: *i ferd med å skrive tittelen på tavla*
 211 G: nei han han kalte de:t [concepts]
 212 R: [nye driftsmodeller]
 213 D: nei vi fikk itj, vi skull ikke bruk det ordet (.) nye driftsmodeller
 214 R: sku'kje vi det?
 215 D: nei, ka va det han kalt det da? eh han brukte et ainna ord på det.
 216 vis: *blar i papirene, leter etter tittelen*
 217 D: han kalt det for e:h konsepter og metoder for fjernstyring
 218 G: ja altså det er slik at jeg har definert det prosjektet og da heter det
 219 vis: *holder opp et ark som han leser tittelen fra*
 220 concepts and methods for remote operation=
 221 D: =mm
 222 A: det var det han skreiv på tavla.
 223 G: ja for jeg trur han har plukka ut h=
 224 A: =copy paste
 225 G: copy paste altså, (.) [<control c control v> hh]
 226 vis: *ser på O, imiterer tasting på tastatur, smiler/ler lydløst mot A og O*
 227 A: [he he]
 228 R: [altså vi har TK subsea,] (.) også har vi da fem. som e:
 229 vis: *skriver tittelen på tavla*
 230 A: operational strategy for sub sea systems
 231 R: subsea vedlikehold.
 232 vis: *skriver tittelen på tavla*
 233 G: der har vi fasiten allerede så det bør vi kanskje ikke tenke på
 234 D: subsea drift og vedlikehold (.) ikke bare vedlikehold
 235 R: ja men det er bare for at vi-
 236 D: °ja°
 237 R: der er pluss pluss og i det så har du egentlig, det altså den her av verdi så er jo
 238 den ti millioner her. også er det here tre også e det to to
 239 (3.5)
 240 R: så egentlig det er egentlig små prosjekter vi snakker om ikke noe store satsinger.
 241 Den her er jo relativt liten hvis ikkje vi greier å få inn midler fra andre steder
 242 D: ja.h
 243 R: også har vi det med PDA e: altså det med bærbare pc-er og den type ting og vi (.)
 244 har noen sånne ideer Amund har jobba litt etter konferansen og det det er

- 245 egentlig planlagt inn under det som går med tilstandskontroll her da (.) nevnt
 246 som stikkord men men det får vi og- (2.0) og det som jeg og savna kanskje i
 247 innledningen til det programmet her av Magnus var jo egentlig hvordan (1.5)
 248 koples de prosjektene her sammen med andre initiativ i Statoil altså det er veldig
 249 lite diskusjon om hva er det UPN diskuterer innenfor det området her, hva er det
 250 prosesseier diskuterer innenfor det området her (0.7) og det hadde vært veldig
 251 fint hvis vi hadde kunne hekta porteføljen litt meir opp mot de større initiativene
 252 som går andre steder. (.) men det kan hende det bare er min frustra[sjon over]
 253 D: [det e to
 254 initiativ] da hvertfall som vi kan ha med oss det ene er den nye driftsmodeller
 255 greia itj'sant som hainn Berg'ern kom med, postmann kom med (.) uttalelsen (.)
 256 nye driftsmodeller (0.3) det e' jo det ene=
 257 G: =ja asså [det er to-]
 258 D: [og Tampen 2020] det er to sånne initiativ som henger sammen
 259 G: det er jo to initiativer nå som henger sammen (.) som jeg tror eller tre faktisk det
 260 er det atte sjefen for UPN går ut og sier at vi skal se på tre piloter (.) tre
 261 forskjellige steder. (.) >den ene er Gullfaks, den andre er Veslefrikk og den tredje
 262 er Halten eller Heidrun egentlig da< .h
 263 R: ja
 264 G: [det er de tre] [( )]
 265 R: [men men] det kjenner vi til vi er [jo med] i Veslefrikk (.) så vi veit jo=
 266 G: =jo men det er det er de tre vi har der.
 267 R: ja
 268 G: [så har vi Berg sine] uttalelser på: oljemessa som går på at vi driver fra hvert lite
 269 D: [( )]
 270 G: hvert li- hver liten bygd i: langs hele kystnorge har sin egen opera- sitt eget
 271 operative senter der kommer Elvis Engesland for øvrig (1.0) det er den også er
 272 det det at vi vet atte Tampen 2020 har tatt detta på alvor
 273 R: mm
 274 G: og Elvis står der borte (.) ↑ så da foreslår jeg at vi tar en liten kaffepause jeg
 275 (4.0)
 276 R: ja han ser oss han snakker i telefonen (0.5) ↑ ja altså Knut Berg sa ingen kuer er
 277 hellig sa han eller ingen stein skal ikkje kunne [( )]
 278 D: [ingen stein] er hellig
 279 R: ingen stein er hellige
 280 D: hehe
 281 R: ↑ ja det er jo et init- men det fins en del [andre da]
 282 G: [eller tre]
 283 D: alle kuer skal vendes=
 284 G: =det er de tre store greiene som jeg trur går i selskapet også er det er mange
 285 andre under (.)
 286 R: °ja°
 287 G: det er min oppfatning
 288 ↑ men hvis dere har en annen oppfatning [så må dere jo selvfølgelig-]
 289 R: [joda men asså] eh:

Referanser

- Asmuß, B. & J. Svennevig (2009): "Meeting talk: An introduction". I: *Journal of Business Communication*, 46, 1-20. Sage Publications
- Atkinson, J. M. & J. Heritage (1992): "Introduction". I: J.M. Atkinson & J. Heritage (red.) *Structures of social action. Studies in conversation analysis*. Cambridge University Press
- Barnes, R. (2007): "Formulations and the facilitation of common agreement in meetings talk". I: *Text & Talk*, 27 (3), s. 273-296
- Barske, T. (2009): "Same token, different actions: A conversation analytic study of social roles, embodied actions, and ok in german business meetings". I: *Journal of Business Communication*, 46, s. 120-149. Sage Publications
- Boden, D. (2004): *The business of talk*. Cambridge, Polity Press
- Button, G. & N. Casey (1988/89): "Topic initiation: Business-at-hand". I: *Research on Language and Social Interaction*, 22, s. 61-92
- Clifton, J. (2006): "A conversation analytical approach to business communication: The case of leadership". I: *Journal of Business Communication*, 43, s. 202-219. Sage Publications
- Clifton, J. (2009): "Beyond taxonomies of influence: "Doing" influence and making decisions in management team meetings". I: *Journal of Business Communication*, 46, s. 57-79. Sage Publications
- Drew, P. & J. Heritage (1992): "Analyzing talk at work". I: P. Drew & J. Heritage (red.) *Talk at work: Interaction in institutional settings*. Cambridge, Cambridge University Press
- Drew, P. (2005): "Foreword: Applied linguistics and conversation analysis". I: K. Richards & P. Seedhouse (red.) *Applying conversation analysis*. New York, Palgrave Macmillan
- Fairhurst, G. T. (2008): "Discursive leadership: A communication alternative to leadership psychology". I: *Management Communication Quarterly*, 21, s. 510-521. Sage Publications
- Ford, C. (2008): *Women speaking up: Getting and using turns in workplace meetings*. New York, Palgrave
- Gronn, P. (2002): "Distributed leadership as a unit of analysis". I: *Leadership Quarterly*, 13, s. 423-451

-
- Have, P. ten (2007): *Doing Conversation Analysis: A Practical Guide* (Second Edition). Sage Publications
- Heritage, J. (2001): "Goffman, Garfinkel and conversation analysis". I: M. Wetherell, S. Taylor, S.J. Yates (red.) *Discourse theory and practice: A reader*. Sage Publications
- Heritage J. & D. W. Maynard (2006): *Communication in medical care: Interaction between primary care physicians and patients*. Cambridge University Press
- Holmes J. & M. Stubbe (2003): *Power and politeness in the workplace*. London, Longman
- Hutchby, I. & R. Wooffitt (2008): *Conversation Analysis* (Second Edition). Cambridge, Polity Press
- Kangasharju, H. (2002): "Alignment in disagreement: Forming oppositional alliances in committee meetings". I: *Journal of Pragmatics*, 34, s. 1447-1471
- Lerner, G. "Collaborative turn sequences: Sentence construction and social action". Upublisert doktoravhandling, University of California, Irvine, 1987
- Lerner, G. (1996): "On the "semi-permeable" character of grammatical units in conversation: Conditional entry into the turn space of another speaker". I: E. Ochs, E. A. Schegloff, S. A. Thompson (red.) *Interaction and grammar*, s. 238-275. Cambridge, Cambridge University Press
- Linell, P. (1994): "Contexts in discourse and discourse in contexts". I: *Approaching Dialogue*. Amsterdam, John Benjamins Publishing Company
- Lysklett, S. R. "Dialog mellom ideer. Ideutviklingens vilkår i arbeidsgruppemøter". Doktoravhandling. NTNU, Trondheim, 2006
- Lysklett, S. R. (2002): Intervjunotater 05.11.2002. Upublisert
- Markman, K. M. (2009): "So what shall we talk about": Openings and closings in chat-based virtual meetings". I: *Journal of Business Communication*, 46, s. 150-170. Sage Publications
- Nielsen, M. F. & S. B. Nielsen (2005): *Samtaleanalyse*. København, Forlaget Samfundslitteratur
- Nielsen, M. F. (in press): What is being in a meeting? Observations from Danish department meetings.
- Peräkylä, A. & S. Vehviläinen (2003): "Conversation analysis and the professional stock of interactional knowledge". I: *Discourse Studies*, vol. 14:6, s. 727-750

Pomerantz, A. & P. Denvir (2007): "Enacting the institutional role of chairperson in upper management meetings: The interactional realization of provisional authority". I: F. Cooren (red.) *Interacting and organizing. Analyses of a management meeting*, s. 31-52. London, Lawrence Erlbaum

Pomerantz, A. & B. J. Fehr (1997): "Conversation analysis: An approach to the study of social action as sense making practices". I: T. A. Van Dijk (red.) *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London, Sage Publications

Richards, K. & P. Seedhouse (2005): "Transcription conventions". I: K. Richards & P. Seedhouse (red.) *Applying conversation analysis*. New York, Palgrave Macmillan

Sacks, H. (1992): "Notes on methodology". I: J.M. Atkinson & J. Heritage (red.) *Structures of social action: Studies in conversation analysis*. Cambridge, Cambridge University Press

Sandlund E. & T. Denk (2007): "*Everybody agree?*" *Några observationer kring att driva multipartsbeslut* ["Everybody agree?" Some observations on the accomplishment of multiparty decisions] Paper presenterat på OFTI 25, Karlstad Universitet, Sverige

Schegloff, E. A. (1980): "Preliminaries to Preliminaries: "Can I ask you a question?". I: D. Zimmerman & C. West (red.) *Sociological Inquiry*. Vol 50. No. 3-4, s. 104-152

Schegloff, E. A. (1998): "Reply to Wetherell". I: *Discourse and Society*, vol 9 (3), s. 457-460

Stax, H. P. (2004): "Paths to precision: probing format and turn-taking problems in standardized interviews". I: *Discourse Studies*, vol. 6:1, s. 77-94

Steensig, J. (2001): "Konversationsanalysen". I: *Sprog i virkeligheden: Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Århus, Århus Universitetsforlag

"Studio Apertura", NTNU Samfunnsforskning AS. 31.03.09
<<http://www.samforsk.no/sitepageview.aspx?sitePageID=1001>>

Svennevig, J., M. Sandvik, W. Vagle (2005): *Modeller for språklig tekstanalyse*. LNU, Cappelen akademisk forlag